

JIHO ČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra geografie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Výuka geografie pro myslu na základních školách

Autor práce: Mgr. Martin

Studijní obor: učitelství pro ZŠ, aprobace učitelství lesní výchovy a zeměpisu

Vedoucí práce: Mgr. Michal Vanura, Ph. D.

České Budějovice 2011

Anotace:

<i>Název diplomové práce:</i>	Výuka geografie pro myslu na základních školách
<i>Pracoviště :</i>	Jiho česká univerzita v českých Budějovicích Pedagogická fakulta, katedra geografie
<i>Autor:</i>	Marka Martin
<i>Studijní obor:</i>	Učitelství pro 2. stupeň ZŠ, aprobace zeměpis/lesná výchova
<i>Vedoucí diplomové práce:</i>	Mgr. Michal Vanura, Ph. D.

Remark:

Name of diploma thesis: **Teaching of industrial geography at 2nd stage of elementary school**

Department: University of South Bohemia in České Budějovice,
Pedagogical faculty, department of geography

Author: ^TMrka Martin

Course: Teaching for secondary school, specialization-
Geography/Physical Education

Tutor of diploma thesis: Mgr. Michal Vanura, Ph. D.

Děkuji vedoucímu diplomové práce, panu Mgr. Michalu Van úrovi, Ph. D. za odborné vedení a ochotu při tvorbě této diplomové práce.

Prohlá-uji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatn- pouze s použitím pramen- a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlá-uji, že v souladu s § 47b zákona . 111/1998 Sb. v platném zn- ní souhlasím se zve ejn- ním své diplomové práce, a to v nezkrácené podob- - v úprav- vzniklé vypu-t- ním vyzna- ených- částí archivovaných pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve ve ejn- p- ístupné- části databáze STAG provozované Jiho- eskou univerzitou v- eských Bud- jovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifika- ní práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéfl elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona . 111/1998 Sb. zve ejn- ny posudky -kolitele a oponent- práce i záznam- o pr- b- hu a výsledku obhajoby kvalifika- ní práce. Rovn- fl souhlasím s porovnáním textu mé kvalifika- ní práce s databází kvalifika- ních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysoko- kolských kvalifika- ních prací a systémem na odhalování plagiát- .

Datum:

Podpis:

Obsah:

1. Úvod a cíl práce	8
2. Diskuze literatury	10
3. Teorie tvorby u ebnice	12
3.1 Funkce u ebnice	12
3.2 Struktura u ebnice	16
3.3 Obsah u ebnice	18
3.4 P ístup RVP k u ebnicím	19
3.5 T ^M VP a pr ezová témata	21
3.6 Správná tvorba pracovního se-itu	29
4. Metodika	32
4.1 Metodika hodnocení u ebnic	32
4.2 Kritéria ohodnocení u ebnic	33
4.3 Metodika tvorby DUM a pracovních list	35
5. Hodnocení u ebnic	36
5.1 Vlastní ohodnocení u ebnic	36
5.2 Celkové ohodnocení	58
5.3 Práce pedagoga s u ebnicemi	60
6. Pracovní se-ít	67
7. e-ení pracovního se-itu	78
8. P íru ka pro u itele	82
9. Záv r	88
10. Zdroje poufité literatury a prameny	90

1. Úvod a cíl práce

šKnihy musí p edkládat v-echo srozumiteln a p ístupn , tak aby flák m podávaly sv tlo, s jehořpomocí mohou sami porozum t v-emu i bez u itelů

Smysl toho je, ře nesmíme fláka obt řovat v cmi, které jsou vzdáleny jeho v ku, jeho chápvosti a sou asnému stavu, aby se nemusil potýkat s prázdnyými stíny í ō

J. A. Komenský, Velká didaktika, 1657

Tato diplomová práce na téma šVýuka geografie pr myslu na Z^{TM} byla vypracována z toho d vodu, protoře téma pr myslu ve výuce geografie na základních -kolách není oblíbené. Jak u flák , tak i u u itel . Jakým zp sobem ale pr mysl vyu ovat, aby byl pro fláky zábavný a zároveň p řínosný? Na tuto otázku se bude snařit tato diplomová práce odpov d t. První ástí diplomové práce je kritika u ebnic zem pisu s platnou doloflkou ministerstva -kolství. Cílem je zhodnotit v u ebnicích textové a mimotextové slořky dle Valentových kritérií (**Valenta, 1997**) a dále zhodnotit zpracování pr myslu v t chto u ebnicích.

Problémem sou asných u ebnic je p esycenost informacemi, které fláci uř nejsou schopni pojmut. Velké mnořství abstraktních pojmu , encyklopedismus, slořitost a rozsáhlost textu zt řují flák m práci s u ebnicí. N které z t chto stávajících problém ů uvádí ve své studii **Martinková (2002)** nap . nevhodný výb r a koncipování u iva vzhledem k v ku, úrovni i zam ení flák , p ebytek faktografických údaj , nevhodné didaktické a grafické zpracování, málo logická stavba u ebnic, nevhodná hierarchizace, rozkolísaná terminologie, chyb jící návaznosti mezi u ebnicemi jednotlivých ro ník , jednotlivých p edm t ů i mezi kapitolami jediné u ebnice, malé vyuřřívání tabulek, schémat, p ehled , slovní k , rejst řík a ilustrací, absence funk ní grafické úpravy i barevného len ní, chyb jící autentický materiál atp.

V p řípád výuky pr myslu se kvalita u ebního materiálu v jednotlivých sadách u ebnic velmi li-í. Informace jsou ásto kusé a v p evářně v t-in u ebnic je textu o pr myslu v nováno velmi málo prostoru. U itelů ve v t-in p řípád pr myslu sami ve výuce nev nuřjí p řili-mnoho pozornosti. Samotná výuka pr myslu se prom nila ve sd lování faktografických údaj ů o t řib nerostných surovin v daných státech a pr myslu v nich stávajících. řáci tudřř nepochopí provázanost pr myslu s ekologií, návaznost na sv tový trh apod. Z tohoto d vodu byl vytvo řen digitální u ební materiál ve form powerpointové prezentace na téma Sv tový pr mysl, což je druhou ástí této diplomové práce. Sou ástí této prezentace je i návod pro u itele. Jedná se o pr vodce touto prezentací. Je zde obsařeno mnoho informací navíc, nad

rámec prezentace, které mají u učitelů dle témat sdílet jako zajímavost. Digitalizace učebních materiálů je podle našeho názoru velice přínosná. Pro žáky je to forma mnohem zajímavější výuky vzhledem k technickému pokroku ve své technice. Mnohé základní školy mají projektory a interaktivní tabule, které jsou k této formě výuky nezbytné. Výhodou powerpointových prezentací je možnost přidání obrázků a internetových odkazů na krátká výuková videa. Můžeme potvrdit z vlastní zkušenosti, že žáky videa a popisování obrázků velice baví. Velkou zábavou je pro ně používání elektronické tužky. S její pomocí mají učitelé v prezentaci podtrhávat, spojovat různé pojmy, kreslit. Žáci ji využívají k doplnění různých opakovacích křížovek, nebo doplňují cvičení, které jsou součástí prezentace. Může se zdát, že tištěné učebnice v případě využívání digitálních učebních materiálů už nejsou potřeba. Ale opak je pravdou. Mají nezastupitelné místo ve školním vzdělávacím procesu a je zapotřebí jim v novat pozornost. Stávají se z nich zdroje informací pro přípravu žáků doma na výuku. Jsou to zásobárny informací, pro žáky informací dleřitých, tedy těch, které by měli umět. Autorka této diplomové práce považuje učebnici za velice cenný zdroj informací. Avšak ne všechny učebnice jsou, pro přípravu dětí doma, vhodné. Ministerstvo školství proto uděluje povolení jednotlivým nakladatelstvím. Ne vždy ale dostanou povolení všechny učebnice z napsané sady pro výuku 6. - 9. třídy ZŠ.

Kromě powerpointové prezentace a průvodce pro učitele, byl zpracován i pracovní sešit na téma Světový problém. Tento sešit slouží jako opakování pro žáky a zároveň jako zpečetění vazby pro učitele, zda učivo pochopili a zda si jsou schopni učivo z hodiny na téma světový problém osvojit.

Powerpointová prezentace byla oduševněna během dvou vyučovacích hodin na základní škole v Chlumci nad Cidlinou v sedmém třídě. Žáci se o problém doposud nevěděli. Každý z nich poté dostal pracovní sešit, který měl za úkol vyplnit. Po odevzdání pracovního sešitu, byly děti vyzvány k tomu, aby sdělily své dojmy, zda se jim pracovní sešit líbil, co by na něm změnily. Dle jejich požadavků byl pracovní sešit upraven do finální podoby, která je součástí této diplomové práce.

2. Diskuze literatury

Pro vypracování kritiky učebnic v první části této diplomové práce bylo zapotřebí opatřit si seznam učebnic schválených MŠMT. Prvotním zdrojem informací proto posloužily stránky www.msmt.cz. Zde je uvedený seznam zeměpisných učebnic s platnou schvalovací doložkou MŠMT. Z tohoto internetového portálu byly také získány informace týkající se rámcového vzdělávacího programu. Úkolní vzdělávací program pro střední zeměpis poskytl k nahlédnutí Základní škola v Chlumci nad Cidlinou. Výzkumem učebnic se u nás v České republice zabývají především pedagogové v české pedagogické vědě. V současné době je ale situace u nás bohužel taková, že výzkumu a analýzám učebnic se věnuje malé množství pedagogů, v srovnání s ostatními zahraničními zeměmi i nadále zaostáváme. **Prucha (1998)** ve své knize **Učebnice: Teorie a analýzy edukačního media** uvádí, že jedno z nejproduktivnějších kolektivů na světě, je v Japonsku. Pracuje zde samostatné výzkumné centrum Japan textbook research centre, které je považováno, za největší pracoviště pro výzkum učebnic na světě. Tato učebnice **Teorie a analýzy edukačního media** je příručkou pro studenty, učitele, autory učebnic a výzkumné pracovníky. V této publikaci se autor zabývá definováním základních parametrů tvorby učebnice. Popisuje, čím by učebnice měla být vybavena a jakých chyb by se měl autor při její tvorbě vyvarovat. Dalším významným zdrojem informací byla práce od **Valenty (1997) Koncepce a tvorba učebnic**. Autor v této publikaci uvádí přechod do teorie učebnice, vymezuje pojem učebnice, základní funkce učebnice, strukturu učebnice. Zabývá se obsahovými formálními schémata učebnice a koncepčními ideovými schémata učebnice. Dále v této publikaci autor zmíní uje správné formulování učebních úloh a problematiku taxonomie učebních úloh. Další příslušnou literaturou byla publikace od **Prachy (1984) Hodnocení obtížnosti učebnic**. Autor se zabývá modely struktury učiva a parametry učiva. Vymezuje pojem rozsah didaktického textu a obtížnost didaktických textů. Dalším didaktickým materiálem, který byl použit, byla publikace od autorky **Skalkové (1999) Obecná didaktika**. Tvoří její první část. První část popisuje předmět didaktiky a zabývá se metodami didaktického výzkumu. Druhou část tvoří autorka výběr učiva, popis cílů a pojetí vzdělání, uspořádání učiva v pedagogických dokumentech a učebnice v multimediálním systému didaktických prostředků. Poslední, třetí část publikace se zabývá vyučovacím procesem. Autorka popisuje vyučovací metody, organizační formy vyučování a didaktické prostředky. Dalším neméně důležitým zdrojem informací byla publikace od **Prachy (2009) Moderní pedagogika**. Autor

ukazuje na ad p íklad , jaké otázky si dnes klade v da o edukaci, jakých prost edk pouffívá k jejich objasn ní a k jakým, ásto p ekvapivým, záv r m dochází. V neposlední ad se autorka inspirovala diplomovými pracemi obhájenými na kated e geografie a informatiky Jiho eské univerzity v eských Bud jovicích (**Dvo áková, 2010; Kohoutová, 2010; Proke-, 2005**).

3. Teorie tvorby u ebnice

V současnosti mají školy velký výběr ve velké zeměpisných učebnic. Kritéria pro výběr vhodné učebnice jsou ale často jifiště dána financemi školy. Samotní pedagogové se na výběr učebnice mohou podílet. Problémem je ale často fakt, že oni sami neví, jak by taková správná učebnice měla vypadat.

Učebnice se v dnešní době zkoumají ve všech vyspělých zemích. Dříve tomu tak ale nebylo. Mnoho laiků zastávalo názor, že čím více obsahuje obrázků a různých barevných ilustrací, tím více je pro žáky atraktivní, tudíž je nejvhodnější. Tento veřejností přijatý fakt zneuvěřila některá nakladatelství. Vydávala nespočetné množství učebnic, které byly na pohled velmi krásné, ale na výuku nevhodné. Studium učebnic se u nás zabýval a zabývá především J. Průcha, V. Michovský, V. Šapek, M. Pluskal, J. Skalková a řada jiných pedagogů, i v deskách pracovníků.

Jak by měla učebnice vypadat, aby nesla veškeré náležitosti, jaké má správná učebnice mít? Jaká je její funkce dle vědců, kteří se touto problematikou zabývají? Jakou má mít strukturu a obsah?

3.1 Funkce učebnice

Existuje mnoho definic funkce učebnice. Každý autor učebnic, i teoretik definuje funkci učebnice z jiného pohledu. Zde jsou uvedeny dvě z těchto definic:

Jak uvádí **Průcha (1998)**, funkcí učebnice se rozumí role, předpokládaný účel, který má tento didaktický prostředek plnit v reálném edukačním procesu.

Valenta (1997) píše, že učebnice tvoří spolu s učitelským výkladem základní zdroj informací, které si žák osvojuje.

S tímto tvrzením autorka naprosto souhlasí. Učebnice má funkci pro žáky, pro ně je pramenem a zdrojem informací. Má důležitou funkci i pro učitele. Učitelé učebnice mohou používat jako pomocníka při plánování učiva, ale zároveň ji využít i při samotné výuce. V edukačním procesu hraje důležitou roli především u učitele k žákovi a k danému učivu. Čím je jeho výklad zajímavější, tím je pro žáky produktivnější.

Prcha se dívá na učebnici jako na edukační konstrukt. Definuje pojem učebnice takto:

Prcha (1998) uvádí, že učebnice je zařazená na nejméně do tří systémů jakožto edukační konstrukt. Je součástí vzdělávacího programu, součástí souboru didaktických prostředků a je to druh kolního didaktického textu. Přitom učebnice mají společnou podstatu. Předkládají informace, které reprezentují souhrnné a obecně uznávané poznatky z daného oboru, určitého tematického okruhu a dále, musí být vybaveny aparátům řídicím učení a musí být připraveny v určitém schopenstvem žáků. V neposlední řadě poskytují základní informace z široké oblasti a jaké konkrétní vady.

Funkcí učebnice se zabývala celá řada vědců, i učitelů. Jedním z nich je **Zujev. Prcha (1998)** těchto osm funkcí shrnul ve své knize **Učebnice: teorie a analýzy edukačního media**.

- *Informační funkce:* Spočívá v tom, že učebnice vymezuje obsah vzdělávání v určitém předmětu či oboru vzdělávání, a to i pokud jde o rozsah a dávkování informací určených k osvojování pro žáky.
- *Transformační funkce:* Je dána tím, že učebnice poskytuje zpracování (didaktickou transformaci) odborných informací z určitého vědního oboru, z určité technické či jiné oblasti tak, aby tyto transformované informace byly přístupné žákům.
- *Systematizační funkce:* Učebnice rozleže učivo podle určitého systému do jednotlivých ročníků a stupňů a vymezuje také posloupnost jednotlivých částí učiva.
- *Zpevnovací a kontrolní funkce:* Učebnice umožňuje žákům pod vedením učitele osvojovat si určité poznatky a dovednosti, procvičovat je (upevnovat) a event. i kontrolovat (pomocí úkolů aj.) jejich osvojení.
- *Sebevzdělávací funkce:* Učebnice stimuluje žáky k samostatné práci s učebnicí a vytváří u nich učební motivaci a potřeby poznávání.
- *Integrační funkce:* Učebnice poskytuje základ pro chápání a integrování těchto informací, které žáci získávají z různých jiných pramenů.

- *Koordináční funkce:* Učebnice zajišťuje koordinaci a vyvolávání dalších didaktických prostředků, které na ni navazují.
- *Rozvojová výchovná funkce:* Učebnice přispívá k vytváření různých rysů šarmonicky rozvinuté osobnosti žáků (tj. např. k formování estetického vkusu aj.)

Sám Jan Průcha rozděluje funkce učebnice takto:

Funkce učebnice (dle Průchy, 2009)

Didaktické funkce- z hlediska struktur cílů procesu výuky

- Informativní funkce
- Formativní funkce- cílem je, aby se získané v domosti a dovednosti staly vnitřními hodnotami žáků
- Metodologická funkce- cílem je, aby si žáci osvojovali i metody poznání

Organizační funkce

- Plánovací
- Motivační
- Řídící proces výuky
- Funkce kontrolní a sebekontrolní

Funkce učebnice (dle Skalkové, 1999)

- *Poznávací a systemizační*
- *Upevňovací a kontrolní*
- *Motivační a sebevzdělávací*
- *Koordináční*
- *Rozvíjející, výchovná*
- *Orientáční*

Učebnice má celou řadu funkcí, na které je potřeba dbát a jejich tvorbu. Je především nositelkou informace. Jakým způsobem bude tato informace předána žákům, ale záleží pouze

na autorovi u ebnice. Existují odborné materiály viz. **Valenta (1997)** Koncepce a tvorba u ebnic, **Prcha (1985)** Výzkum a teorie kolní u ebnice a mnohé jiné další, které by mly být tím správným švodítkemõ p i jejich tvorb . U ebnice by m la být pro fláky p ehledná, m li by se v ní snadno orientovat. Text by nem l být p íli–sloflitý. Autor by se m l zamyslet nad tím, zda jsou fláci ve svém v ku schopni z textu pochopit hlavní my–lenku a zda jsou schopni daný text posléze dále interpretovat. U ebnice by m la být zajímavá nejen svým textem, ale i obrazovým materiálem. Vhodn zvolené obrázky, mapy, grafy, komentá e a úkoly mohou fláky povzbudit v jejich další práci s u ebnicí. Každý z nás má jiné estetické cít ní a proto hodnocení mimotextových sloflek v u ebnicích je samoz ejm velmi subjektivní. Záleflí pouze na autorovi, jakou barvu a velikost písma zvolí, jaké obrázky a fotografie pouflije. V–echny tyto prvky v u ebnici tvo í její štvá õ. N které u ebnice Vás zaujmou na první pohled, do jiných se musíte nejprve za íst, nefl jim p ijdete šna chu õ. Tvorbu u ebnice povafuje autorka za zodpov dnou práci. Vfldy autor vytvá í flák m ur itou p edstavu o sv t jako takovém. U ebnice ve spolupráci s u ítelem zem pisu na základní –kole informuje a motivuje fláky do dal–ích hodin.

3.2 Struktura u ebnice

šU ebnice má být jasn psána, p izp sobena v ku a chápavosti factva, její sloh má vyhovovat vyt íbenosti jazykové formy.õ(Chlup, 1936)

Teorie u ebnic zkoumá u ebnici jako systém s ur itou strukturou. Existuje celá ada systémových p ístup ke zkoumání struktur u ebnice, které jednak p ímo napomáhají rozvoji samotných u ebnic, jednak obohacují a rozvíjí vlastní teorii tvorby a hodnocení u ebnic. Základní slofku u ebnice tvo í text, který je základním verbálním systémem modelu u ebnice, nositelem verbální informace. (Valenta, 1997)

Pojmem struktura u ebnice ozna ujeme její zp sob slofení a uspo ádání. Je to souhrn vztah mezi jejími prvky podle n jakého jednotícího principu. U ebnice vykazují ur íté pravidelnosti a zákonitosti, ímfl autor omezuje ur íté omyly v chápání jednotlivých tená . Z tohoto d vodu, by m li auto i u ebnic dbát na správnou strukturu u ebnice. Sou ástí této struktury jsou textové a mimotextové slofky.

Valenta ve své knize **Koncepce a tvorby u ebnic (Valenta, 1997)** uvádí rozd lení textových a mimotextových slofek v u ebnici takto:

A) Textové slofky u ebnice

Základní text: Základní text musí autor zpracovat ve smyslu normy, tedy podle u ebních osnov. Tato strukturální slofka obsahuje základní studijní informace, které jsou pro u ení nutné a tvo í jádro u ebnice. Do základního textu ádíme v-e, co ur uje logiku zp sobu podání u iva. Spadají sem základní termíny, symboly a ozna ení, specifické formy popisující výsledky pozorování a teoretická vysv tlení, klí ové pojmy (tvo ící základ logické struktury textu), základní fakta jev , proces , událostí, pokus , charakteristika základních zákon a teorií, záv ry. Dále sem pat í instruk n praktické texty, které obsahují nap íklad vymezení inností nutných p i osvojování u iva, popisy úloh, pokus a situacích nutných pro vyvození obecných pravidel.

Dopl ující text: Obsahuje u ivo, které sloufí k upevn ní a prohloubení didaktických informací a my-lenek základního textu. U ivo této kategorie m fle p esahovat rozsah u ebních osnov. Zásadní úlohu mají dopl ující texty p i realizování výchovné funkce

u ebnice. adíme sem nap íklad úryvky z v deckopopulární a um lecké literatury, ítankové materiály, um lecké opisy a vypráv ní, biografické a v decké informace a dal-í informa ní materiál dopl ujícího charakteru.

Vysv tlující text: Vysv tlující texty jsou zam eny na pochopení a co nejúpln j-í osvojení obsahu u iva. Mají velmi úzký vztah k základnímu u ivu a nem ly by být zahlceny p ebyte ným materiálem. adíme sem následující prvky: úvod u ebnice, kapitol, i jednotlivých ástí u ebnice, poznámky a vysv tlivky, atlasy, komentá e k mapám, schémata m, diagram m, graf m a plán m.

B) Mimotextové slofkky u ebnice

Struktura sou asných u ebnic je obohacena sloflitým systémem mimotextových sloflek, který obsahuje jak aparát organizace osvojování, tak i ilustra ní materiál a orienta ní aparát. Základní funkcí t chto sloflek je aktivizovat fláky a napomáhat uplat ovat didaktické funkce u ebnice ve výchovn -vzd lávacím procesu.

Aparát organizace osvojování: Jeho úlohou je pomoci flákovi v osvojování obsahu u ebnice, stimulovat jej a usm r ovat jeho poznávací innost, rozvíjet jeho schopnosti a upev ovat návyk samostatn pracovat s u ivem. Je tvo en t mito prvky u ebnice: návody, tabulky, vyzna ení, legendy, názvy ilustra ních materiál , cvi ení, otázky a cvi ební úkoly.

Ilustra ní materiál: Obrazová sloflka u ebnice je jedním z nejvýrazn j-ích faktor , díky n mufl se uplat uje zásada názornosti. Typ ilustrace musí vycházet z jeho funkce, z v ku fláka, typu -koly, a charakteru vyu ovacího p edm tu. Ilustrace plní funkci poznávací (zprost edkování informací), motiva ní (souvisí s p itaflivostí ilustrace) a estetickou (spo ívá v aktivaci v oblasti citového proflívání, v d sledku kterého dochází k uvol ování obrazotvornosti a vzniku p edstav).

Orienta ní aparát: Napomáhá flák m orientovat se v obsahu i struktu e u ebnice a vytvá í p íznivé podmínky pro samostatnou práci. Jedná se o subkomponent, který není nositelem nových informací. Pat í sem následující prvky: p edmluva, obsah, tiskové a barevné vyzna ení, v cné a jmenné rejst íky, bibliografie a nadpisy.

3.3 Obsah u ebnice

Co bude obsahem u ebnice, je vždy základní otázkou autora. Jak píše Valenta, základním problémem tvorby každé u ebnice je stanovením jejího obsahového formálního schématu, tedy určení těchto komponent a jejich parametrů, které se přímo podílí na výstavbě u ebnice a mohou být předmětem analýzy didaktického textu. (Valenta, 1997)

Zajímavým způsobem hodnotil obsah u ebnice Pracha.

Pracha (1984) si při didaktické analýze textu věnuje nejen strukturu u ebnice, ale i jeho parametry.

A) Struktury u ebnice

Pracha (1984) vymezuje strukturu u ebnice jako skladbu jejích vnitřních elementů a vazeb mezi nimi.

Valenta (1997) uvádí, že mezi věty v textu je vztah sémantické koherence. Dvě věty jsou sémanticky koherentní, když obsahují alespoň jeden stejný sémantický komponent. (slovo, nebo synonymum) Analýza struktury u ebnice sleduje v textu pouze ta slova, která se v textu vyskytují minimálně dvakrát (tzv. relevantní slova). Obecně platí, že čím je text odbornější, tím více obsahuje relevantních slov.

B) Parametry u ebnice

Pracha (1984) píše, že parametry získáme měřením kvalitativních a kvantitativních vlastností u ebnice.

Valenta (1997) uvádí, že při sledování rozsahu didaktických textů je potřeba zaměřovat pozornost na celkový rozsah didaktického textu (na počet slov), na průměrný rozsah na jednu vyučovací hodinu a na počet slov rozsahu textu v následujících ročnících.

3.4 P ístup RVP k u ebnicím

Z národního programu vzd lávání vychází rámcové vzd lávací programy (dále jako RVP), které jsou blíže diferencovány pro jednotlivé typy škol (p í RVP pro základní školy, um lecké školy, aj.) RVP vymezuje vzd lávací obsah - očekávané výstupy, neboli dovednosti a u ivy. Vycházejí z nové strategie vzd lávání, která zd raz uje klí ové kompetence, jejich provázanost se vzd lávacím obsahem a uplatn ní získaných v domostí a dovedností v praktickém život . Klí ové kompetence p edstavují souhrn v domostí, dovedností, hodnot a postoj , které si d ti osvojují jifl v p edškolním v ku a jejichfl získávání je nikdy nekon ící proces v na-em život . V etap základního vzd lávání jsou za kompetence klí ové považovány:

- k u ení
- k e-ení problém
- komunikativní
- sociální a personální
- ob anské
- pracovní

Vzd lávací obsah základního vzd lávání je rozd len do devíti vzd lávacích oblastí. Zem pis pat í do oblasti lov k a p íroda. RVP podporují pedagogickou autonomii škol a profesní odpov dnost pedagog za výsledky vzd lávání. Každá škola si tedy vytvá í sv j vlastní školní vzd lávací program (dále jako TVP), na kterém se m flou podílet v-ichni pedagogové té dané školy. Cofl dává u itel m možnost zamyslet se nad tím, co je v daném p edm tu podstatné, d leflité, tedy co by fláci m li bezpochyby um t a to, co je pouze okrajové téma. U itelé mají v podstat švolnou rukuš ve výb ru tématu, zp soby výuky, volby u ebnic a v bec celkovému p ístupu ke konkrétní vyu ovací hodin .

Dle internetového portálu www.rvp.cz, je z ejmé, fl vydavatelé hodlají budoucí u ebnice tvo it v souladu RVP ZV a pot ebami škol. Aby vyhov li variantnosti TVP, p jdou nejspí- cestou ur itých základních text , které budou v souladu s tematickými celky jednotlivých vzd lávacích obor RVP ZV, a jejich variabilního skládání (volné listy,

tematické broflurky) i dopl ování etnými jinými texty a informacemi (p ílohy, odkazy na jiné publikace, propojení s internetem atd.). Osv d uje se i model "encyklopedických" u ebnic se základním textem a adou dopl ujících (roz-i ujících) informací r zného charakteru (obtíflnosti, návaznosti na dal-í témata), které mohou fláci vyufflívat podle dosaflené úrovn osvojení základního u iva, podle zájmu, konkrétních úkol atd. Vydavatelé t chto nových u ebnic usilují o schvalovací dolofku M^{TM}MT (ministerstva -kolství, mládefle a t lovýchovy). Kvalifikovaní recenzenti, po postoupení u ebnic do schvalovacího ízení, budou posuzovat mimo jiné i celkový soulad u ebnice s RVP ZV.

Díky RVP mají u itelé moflnost vytvo it si sv j ^{TM}VP tzv. šna míruõ. Mohou si vytvá et své vlastní u ební materiály. Dle www.rvp.cz je velkou výhodou t chto materiál to, fle tyto u ební texty odpovídají vzd lávacímu obsahu, ale také p ímo podporující metody práce, kterými chce u itel navozovat dosahování o ekávaných výstup a sm ovat k utvá ení klí ových kompetencí. Na ad -kol se o takové texty jifl pokou-ejí, vyufflívají nejen stávající u ebnice (v t-inou hned n kolik), ale i adu dal-ích text - d tskou literaturu, encyklopedie, asopisy, internet atd. ^{TM}VP ale nelze vytvá et podle u ebnic. ^{TM}VP by m l zajistit umofl ování pouflití v t-ího po tu u ebnic.

Ministerstvo -kolství mládefle a t lovýchovy v sou asnosti vybízí -koly k tvorb digitálních u ebních materiál (DUM). Tedy k p evodu text , obrázk , graf , apod. do digitální formy. DUM m fle být ve form powerpointové prezentace, nebo m fle být uloflený ve formátu Microsoft Word. U itelé si mohou vytvá et jak své vlastní ti-t né materiály, tak i materiály zpracované do digitální podoby. Zda budou, i nebudou pouflívat ti-t né u ebnice je jen na nich.

3.5 TWP a prezová témata

Ukolní vzdělávací program na škole, kde autorka pracuje, vytvářel její kolega společně s vedením školy. Vzdělávacím obsahem pro šesté ročníky jsou témata Vesmír, Globus a mapa, Krajinná sféra a Geografie sv. tady a oceán. Součástí konkrétního učiva geografie sv. tady a oceán jsou i nerostné suroviny. Očekávaným výstupem žáka je, že na mapě ukáže hlavní naleziště nerostných surovin. Obsahem učiva pro sedmé ročníky je Zempis sv. tady - Asie a Zempis sv. tady - Evropa. Očekávaným výstupem žáka je to, že na mapě ukáže významná naleziště nerostných surovin, uvede významné hospodářsky pěstované rostliny a hlavní průmyslové oblasti. Vyjmenuje oblasti, které státy do oblasti patří a co je pro danou oblast typické z hlediska přírodních a hospodářských podmínek. Konkrétní učivo v osmých ročnících tvoří Zempis sv. tady - Amerika, Politický zempis, Obyvatelstvo a sídla, Světové hospodářství, Krajina, příroda a životní prostředí, Vlivy lidské společnosti na krajinu, Přesobení životního prostředí na lidskou společnost, ochrana životního prostředí a Ochrana lovků a ohrožení života. Očekávanými výstupy na téma Světové hospodářství jsou: žák rozliší hlavní skupiny hospodářské činnosti, vyjmenuje hospodářské systémy v minulosti a dnes. Vysvětlí rozdíly mezi jádrovými a periferními oblastmi, uvede příklady. Vyjmenuje hlavní průmyslová odvětví světového a spotřebního průmyslu. Na mapě ukáže hlavní oblasti těžby nerostných surovin, posoudí jejich význam pro jednotlivá průmyslová odvětví. Dále žák na konkrétních příkladech doloží, jak narušené životní prostředí negativně působí na zdraví lovků. Doloží jak průmyslová výroba a doprava ovlivní ovzdušnou, zná pojmy emise, imise, kyselý dešť a skleníkový efekt. Vyjmenuje příklady nejzávažnějších globálních problémů současnosti. Zná jakými konkrétními způsoby se lidé, mezinárodní organizace, nevládní organizace a instituce podílejí na ochraně životního prostředí. Konkrétní učivo pro deváté ročníky tvoří témata Česká republika, Česká republika-obyvateľstvo a sídla, Česká republika-hospodářství, Oblasti ČR a Místní region. Očekávané výstupy tvoří tyto činnosti: žák uvede hlavní průmyslová odvětví ČR, na mapě ukáže nejvýznamnější průmyslové zóny. Shrne význam různých příkladů chovu hospodářských zvířat, vyjmenuje hlavní hospodářsky pěstované plodiny. Uvede příklady výrobků (surovin), které mají hlavní podíl na exportu a importu. Při probírání oblastí ČR by žák měl porovnávat region, v němž žije, s jinými regiony a pro porovnání podobností a odlišností by měl využít znalosti z přírodních a hospodářských podmínek ČR. Zpracování TWP na naší škole se mi líbí. Jen bych do šestého ročníku zařadila více o geografii průmyslu. Proces vzniku nerostných surovin by se dal zařadit do tématu

krajinná sféra- litosféra, i pedosféra. A koliv mají –koly vypracované ^{TM}VP, záleží na u iteli, kterému z témat bude p íkládat v t-í váhu a co považuje za d leflité. Pro v t-í p ehlednost jsme ^{TM}VP p edm tu zem pis Z^{TM}Chlumeč nad Cidlinou uvedli v tabulce na konci tohoto textu.

Dle internetového portálu **www.rvp.cz** jsou pr ezová témata novým prvkem ve vzd lávání a jejich obsah reflektuje aktuální problémy sou asného sv ta. Zd raz ují multikulturní, demokratický, globální a proevropský aspekt výchovy a vzd lávání. P ispívají k osobnostnímu a sociálnímu rozvoji fláka, k získání základní úrovn mediální gramotnosti a vnímání d leflitosti environmentální problematiky. Procházejí nap í vzd lávacími oblastmi, propojují vzd lávací obsahy r zných obor a umofl ují p istupovat ke vzd lávacímu obsahu komplexn . Jsou d leflitým formativním prvkem a podílejí se na utvá ení a rozvíjení klí ových kompetencí. Pr ezová témata rozvíjejí osobnostní, sociální a morální vlastnosti a pot eby flák , zd raz ují multikulturní, demokratický, globální a proevropský aspekt výchovy a vzd lávání. Poskytují flák m základní úrove mediální gramotnosti a vedou je k pochopení d leflitosti odpov dného environmentálního jednání. Roz-í ují dále poznání flák , umofl ují jim získat komplexní pohled na danou problematiku a sou asn u nich formují postoje a hodnotový systém. Obohacují tak jejich osobnost a pozitivn tím ovliv ují atmosféru a sociální vztahy ve –kole. Procházejí nap í vzd lávacími oblastmi, mnohostrann propojují vzd lávací obsahy r zných obor a jsou zárove sou ástí flákovy b flné flivotní zku-enosti, která vzniká p i kontaktu s prost edím, jeffl fláka obklopuje.

U ivo geografie pr myslu ur it lze propojit i s jinými p edm ty. Návaznost na d jepis bych vid la p edev-ím p i zmínce o pr myslové revoluci. V p ípad integrace tohoto tematického okruhu do vzd lávacího obsahu, by bylo moflno propojit hodinu geografie s hodinou d jepisu probíhající v ten samý den, i týden. P ínosem tohoto propojení by byly dozajista ucelen j-í informace a umofln ní flák m otev ení dal-í perspektivy poznání. Dal-í moflností je vytvo ení projektu, který by zasahoval jak do geografie pr myslu, tak do d jepisu. fláci by m li za úkol ve skupin vypracovat r zná témata. Nap . parní stroj, lokomotiva, nebo parník. Jejich úkolem by bylo zobrazení daného stroje, uvedení jeho vynálezce a popsání doby, ve které byl tento stroj vynalezen. Následovalo by zamy-lení se nad tím, co daný stroj lidstvu p inesl. Jak by vypadala na-e spole nost dnes, pokud by tohoto stroje nebylo. Jakým zp sobem by tento fakt ovlivnil fungování dopravy, ekonomiky, i flivot

lov ka. fiáci díky projekt m získávají v domosti a dovednosti, které lze aplikovat v praktickém flivot . Rozvíjí jejich vzájemnou komunikaci a spolupráci.

Geografie pr myslu ale navazuje také na geologii, chemii, fyziku. S t mito p edm ty souvisí otázky typu: Jak vzniklo uhlí? Co je to uhlí? Jak se vyuffívají fosfáty a ropa v chemickém pr myslu? fiáky zajímá, jakým zp sobem funguje tepelná, nebo jaderná elektrárna. Jak je mofné, fle lze pomocí turbíny a páry vytvo it elektrickou energii? Tyto a mnohé dal-í otázky a u ivo lze propojit s jinými p edm ty.

Vzd lávací obsah p edm tu zem pis Z^{TM}Chlumec nad Cidlinou

6. ro ník

KONKRÉTNÍ U IVO	VÝSTUPY U IVA	NÁSTROJE HODNOCENÍ
<p>Vesmír</p> <ul style="list-style-type: none"> -vesmír a hv zdy -Slunce a slune ní soustava -tvar a rozm ry Zem -pohyby Zem okolo osy a Slunce -M síc-p írozená družice Zem -vývoj a poznání vesmíru 	<p>fiák vysv tlí, jak vznikl vesmír, hv zdy a dal-í t lesa slune ní soustavy. Uvede t lesa pat ící do slune ní soustavy, vyjmenuje planety. Vyhledá základní údaje o Zemi, nejbliž-ích vesmírných t lesech. Uvede pohyby, které Zem vykonává a jejich d sledky. Vyhledá, které p írozené družice má Zem , uvede základní údaje o M síci a jaké pohyby M síc vykonává. Uvede hlavní mezníky v dobývání vesmíru, zhodnotí, jak ovliv ují dne-ní flivot.</p>	<p>Test, referát, ústní zkou-ení, praktické p edvedení</p>
<p>Globus a mapa</p> <ul style="list-style-type: none"> -globus a mapa -mapy-m ítko, druhy map, obsah map -rovnob flky, poledníky -ur ování zem pisné polohy - as na zem kouli -vý-kopis, polohopis -sv tové strany -tvorba jednoduchého panoramatického ná rtku -odhad vzdálenosti a vý-ky v terénu 	<p>fiák zná pojmy globus a mapa. Vypo ítá r zné vzdálenosti na globusu a map podle m ítko. Vysv tlí pojmy rovnob flka, poledník. Ukáfle na map zem pisné sou adnice zadaného místa na Zemi. Uvede asová pásma a p echody datové meze na Zemi (ukáfle na map , nebo globu). Pracuje s turistickou mapou, znázorní vý-kopis a polohopis na mapách, zná pojmy kota, nadmo ská vý-ka, vrstevnice, ur í význam vybraných mapových zna ek. Ur í sv tové strany, vytvo í jednoduchý panoramatický ná rtek. Odhadne vzdálenost a vý-ku v terénu, zorientuje turistickou mapu, podle mapy odhad ov í.</p>	<p>Test, referát, ústní zkou-ení, praktické p edvedení</p> <p>Praktické p edvedení, práce ve skupinách</p>
<p>Krajinná sféra</p> <ul style="list-style-type: none"> -krajinná sféra -litosféra, stavba Zem , oceán, zem t esení a sope ná innost, vznik poho í, vn j-í initelé, p sobení tekoucí vody, povrch jako výsledek p írodních initel -atmosféra, po así, podnebí, pásy, ob h vzduchu v atmosfé e -hydrosféra, pohyby mo ské vody, vodstvo na pevnin , eky, jezera, baffliny, vodní nádrfle, ledovce a 	<p>fiák vyjmenuje hlavní sloflky krajinné sféry. Popí-e vnit ní stavbu Zem , vyjmenuje zákl. ásti oceánského dna, uvede typy poho í podle zp sobu vzniku, uvede vnit ní a vn j-í initele utvá ející zemský povrch. Vysv tlí rozdíl mezi po asím a podnebí, vyjmenuje podnebné pásy. Vysv tlí pojem vnit ní a okrajová mo e, pr liv, pr plav, poloostrov, ostrov, na map ukáfle sv tové oceány, mo ské proudy. Vyjmenuje initele, které se podílejí na vzniku p dy. Uvede, jak p dy</p>	<p>Test, ústní zkou-ení, referát, praktické p edvedení</p>

<p>podpovrchová voda -pedosféra, složení p dy, p dní druhy, nebezpečí, která p du ohroflují</p> <p>Geografie sv tadíl a oceán -sv tové oceány, Atlantský, Tichý, Indický, Severní ledový -zem pis sv tadíl -Afrika, Austrálie, Oceánie -poloha, rozloha -povrch vodstvo -podnebí -rostlinstvo, flivo i-stvo</p>	<p>rozd luje. Vyjmenuje vegeta ní pásy na Zemi, u každého posoudí, kterému teplotnímu pásu odpovídá a vyhledá typické zástupce rostlin a flivo ich . Vysv tlí pojmy, krajinná sféra, litosféra, atmosféra, hydrosféra a biosféra. Vyjmenuje hlavní slofky krajinné sféry, rozli-í jednotlivé ásti krajinné sféry a za adí je do pedosféry, ur í, které ásti jsou nejvíce ovlivn ny inností lov ka. Uvede základní poznatky vztahující se k jednotlivým sférám, aplikuje tyto poznatky p i hodnocení p írodních jev , p i terénních geografických cvi eních.</p> <p>fiák vyhledá rozlohy jednotlivých oceán , se adí je podle rozlohy, na map ukáfle nejhlub-í místa oceán , okrajová mo e, poloostrovy, ostrovy, mo ské proudy a porovná hospodá ské vyuflití oceán . Se adí sv tadíly podle rozlohy, popí-e polohu sv tadílu, s kterými sv tadíly sousedí, které pr plavy, pr lívy sv tadíl odd lují, nevj t-í ostrovy a poloostrovy. Na map najde významná poho í, eky jezera. Vyjmenuje podnebné pásy, do kterých zasahuje daný sv tadíl. Na map najde místa s nejniř-ími a nejvy-ími teplotami, nevj t-ími a nejniř-ími sráfkami. Vyjmenuje vegeta ní pásy, do nichř zasahuje daný sv tadíl, vyhledá a uvede významné rostliny a flivo ichy a hospodá sky p stované plodiny tohoto pásu. Na map ukáfle hlavní nalezi-t nerostných surovin. Zjistí a uvede po et obyvatel a porovná rozmíst ní obyvatelstva. Rozd lí daný sv tadíl na n kolik oblastí, které se od sebe odli-ují, srovnává lidnatost a hospodá skou úrove . Na map ukáfle polární oblasti, zhodnotí podmínky flivota v polárních oblastech.</p>	<p>Test, ústní zkou-ení, referát, praktické p edvedení</p>
--	--	--

7. ro ník

KONKRÉTNÍ U IVO	VÝSTUPY Z U IVA	NÁSTROJE HODNOCENÍ
<p>Zem pis sv tadíl -Asie -Asie-nevj t-í sv tadíl -poloha, povrch, vodstvo -podnebí -vegetace -obyvatelstvo -nerostné suroviny -pr mysl, zem d lství -oblasti (regiony) Asie</p>	<p>fiák vyhledá rozlohu nevj t-ího sv tadílu, krajní body asijské pevniny. Na map ukáfle významné ostrovy, poloostrovy, poho í, nejvy-í hory, sopky, významná jezera a veletoky, uvede, do kterých oceán se vlévají. Vyjmenuje podnebné pásy, vysv tlí pojem monzun, uvede, které oblasti Asie monzun nejvíce ovliv uje. Vyjmenuje vegeta ní pásy, uvede typické rostliny a flivo ichy každého pásu. Porovná po et obyvatel íny s ostatními státy Asie, uvede nejroz-í en j-í nábofenství a vyjmenuje hlavní jazykové skupiny. Na map ukáfle významná nalezi-t nerostných surovin. Uvede významné hospodá sky p stované rostliny a hlavní pr myslvé oblasti. Vyjmenuje oblasti, které státy do oblasti pat í a co je pro danou oblast typické</p>	<p>Test, ústní zkou-ení, referát, praktické p edvedení</p>

<p>Zem pis sv tadíl -Evropa -zem pisná poloha Evropy -poho í, nífliny a vodstvo -podnebí Evropy -rostlinstvo a flivo i-stvo -nerostné suroviny, pr mysl, zem d lství -obyvatelstvo a osídlení Evropy -doprava -cestovní ruch -ekonomické a vojenské organizace v Evrop -Polsko a Slovensko na-i slovan-tí susedé, ostatní st edoevropské státy, N mecko-evropská velmoc, severské zem , Británie, Francie, st edomo ské státy a Balkánský poloostrov, evropské Rusko, samostatné státy bývalého sov tského svazu</p>	<p>z hlediska p írodních a hospodá ských podmínek.</p> <p>fiák na map ukáffe hranici mezi Asií a Evropou, vyhledá její krajní body, odhadne rozlohu a lenitost a porovná s ostatními sv tadíly. Objasní d lefité mezníky geologického vývoje, na map ukáffe nejv t-í nífliny, nejvy-í poho í, nejdel-í evropský veletok a dal-í významné eky, jezera, ledovce, pr livy a pr plavy. Vyjmenuje podnebné pásy, do kterých Evropa zasahuje, porovná mnofství sráfek a teploty v nich. Vyjmenuje hlavní vegeta ní pásy, uvede p íklady typických zástupc z rostlinné a flivo i-né í-e. Na map vyhledá loffiska nerostných surovin, hlavní hospodá ské rostliny a vyjmenuje hlavní pr myslové oblasti. Vyhledá po et obyvatel, vyjmenuje hlavní jazykové skupiny, vysv tlí pojmy migrace, urbanizace, aglomerace, konurbace. Zjistí a uvede, kterými oblastmi Evropy se p epravuje nejvíce zboží a kterými dopravními prost edky. Na map vyhledá hlavní turistická centra. Uvede ekonomická a vojenská uskupení v Evrop . Vyjmenuje a na map ukáffe v-echny evropské státy, uvede jejich hlavní m sta a na základ získaných znalostí a zku-eností charakterizuje vybrané státy z hlediska p írodních a hospodá ských podmínek.</p>	<p>Test, ústní zkou-ení, referát, praktické p edvedení</p>
---	--	--

8. ro ník

KONKRÉTNÍ U IVO	VÝSTUPY U IVA	NÁSTROJE HODNOCENÍ
<p>Zem pis sv tadíl -Amerika - len ní amerického kontinentu -poloha, povrch, vodstvo -podnebí, fauna a flora -obyvatelstvo -nerostné suroviny -pr mysl a zem d lství -USA, Mexiko, st edoamerické zem , karibské státy, andské státy, Brazílie, Laplatské státy- zem jifního rohu</p> <p>Politický zem pis -poloha, rozloha, lidnatost -státní hranice -státní z ízení -správní len ní</p>	<p>fiák vyjmenuje státy Severní, St ední a Jifní Ameriky, vysv tlí, pro n kterým íkáme Latinská Amerika. Popí-e polohu a povrch Ameriky, vyhledá na map nejvy-í poho í, inné sopky, významné vrcholy, veletoky, jezera, mo e a oceány obklopující Ameriku. Vyjmenuje podnebné a vegeta ní pásy Ameriky, uvede rostliny a flivo ichy typické pro jednotlivé pásy. Vyhledá základní údaje o obyvatelstvu (p vodní obyvatelstvo, p ist hovalci, hustota obyvatelstva, významná sídla). Na map ukáffe hlavní oblasti t flby nerostných surovin. Vyjmenuje nejvýznamn j-í hospodá ské plodiny, uvede hlavní pr myslové oblasti a porovná hospodá skou vysp lost vybraných stát . Charakterizuje významné státy Latinské Ameriky, jejich p írodní a hospodá ské podmínky. fiák rozd lí státy podle geografické polohy, rozlohy a lidnatosti.</p> <p>Vyjmenuje p íklady státních hranic a hlediska, která se uplat ují p i jejich rozli-ení. Vyjmenuje politické formy stát (republiky, monarchie, í) vyhledá p íklady a uvede, které p evládají v sou asném</p>	<p>Test, ústní zkou-ení, referát, praktické p edvedení</p> <p>Test, ústní zkou-ení, referát, praktické p edvedení</p>

<p>-zp sob vlády -stupe rozvoje stát sv ta -mezinárodní politické organizace a uskupení -ohniska neklidu v sou asném sv t</p>	<p>sv t . Vyjmenuje p íklady nezávislých stát , závislých stát , unitárních a federativních stát - vysv tlí rozdíly mezi nimi. Uvede typy politické moci a zp soby, jakými je politická moc uplat ována. Rozd lí státy sv ta podle stupn hospodá ského rozvoje. Uvede mezinárodní politické organizace a seskupení, jejichfl sou ástí je i R. Zhodnotí jejich význam. Uvede ohniska neklidu v sou asném sv t , objasní jejich hlavní p í iny.</p>	
<p>Obyvatelstvo a sídla -obyvatelstvo sv ta a jeho po etní r st -rozmní ní obyvatelstva na Zemi -územní pohyb obyvatelstva -lidské rasy, národy, jazyky -sv tová nábofenství -struktura obyvatelstva -m stská sídla-proces urbanizace -územní struktura m st</p>	<p>fiák vypo ítá p ír stek obyvatelstva na modelových p íkladech, zjistí a uvede p íklady stát s kladným a záporným p ír stkem, porovná státy, vyhledá nejnov j-í údaje o po tu obyvatelstva, odhadne budoucí vývoj. Porovná rozmíst ní obyvatelstva na Zemi, vysv tlí pojmy migrace, emigrace, imigrace. Rozd lí obyvatelstvo podle ras, jazyk , jmenuje nejvýznamn j-í sv tová nábofenství. D lí obyvatelstvo dle v ku, pohlaví a ekonomické aktivity. Porovná venkovská a m stská sídla, význam v minulosti a dnes, vysv tlí pojmy urbanizace, aglomerace, konurbace, megalopole, uvede konkrétní p íklady stát , ve kterých se s t mito sídly setkáváme. Vysv tlí pojem struktura m st, zná, které úlohy plní r zné ástí m st (zóny m st)</p>	<p>Test, ústní zkou-ení, referát, praktické p edvedení</p>
<p>Sv tové hospodá ství -sv tové hospodá ství -jádrové a periferní oblasti -pr mysl t flký a spot ební -t flba nerostných surovin -úloha dopravy v hospodá ství- flezní ní, silní ní, letecká, vodní, potrubní a doprava informací -zem d lství-p stování ufltkových plodin, chov hospodá ských zví at -rybolov, lesní a vodní hospodá ství -slufby obyvatelstvu -cestovní ruch, oblasti, význam -mezinárodní obchod -hlavní hospodá ské organizace ve sv t</p>	<p>fiák rozlí-í hlavní skupiny hospodá ské innosti, vyjmenuje hospodá ské systémy v minulosti a dnes. Vysv tlí rozdíly mezi jádrovými a periferními oblastmi, uvede p íklady. Vyjmenuje hlavní pr myslová odv tví t flkého a spot ebního pr myslu. Na map ukáffe hlavní oblasti t flby nerostných surovin, posoudí jejich význam pro jednotlivá pr myslová odv tví. Zná druhy dopravy, porovná jejich význam v minulosti a dnes. Jmenuje r zné typy zem d lství, uvede, ve kterých ástech sv ta se s nimi setkáváme, vybrané plodiny za adí do podnebných pás , ukáffe hlavní oblasti p stování, uvede p íklady chovu hospodá ských zví at a zhodnotí jejich význam ve sv t . fiák zhodnotí význam slufleb pro obyvatelstvo, ukáffe hlavní oblasti cestovního ruchu. Vysv tlí pojmy export, import, aktivní a pasivní obchodní bilance. Uvede nejd leflit j-í centra sv tového obchodu a hlavní hospodá ské organizace.</p>	<p>Test, ústní zkou-ení, referát, praktické p edvedení</p>
<p>Krajina, p íroda a flivotní prost edí -krajina sou ástí p írody -p írodní krajín -kulturní krajina -flivotní prost edí lidské spole nosti</p>	<p>fiák objasní pojem krajina, uvede, ím je krajina tvo ena. Vysv tlí pojem p írodní krajina, uvede vnit ní a vn j-í initele, které krajinu utvá ejí. Uvede hlavní lidské innosti, které se nejvýznamn ji podílejí na p em n krajiny. Vyjmenuje sloflky flivotního prost edí z hlediska kvality.</p>	<p>Test, ústní zkou-ení, referát</p>

<p>Vlivy lidské společnosti na krajinu -lidé a flivotní prost edí -p írodní zdroje -p dy a flivotní prost edí -vzduch a flivotní prost edí</p> <p>P sobení flivotního prost edí na lidskou společnost, ochrana flivotního prost edí -flivotní prost edí a na-e zdraví -sv tové ekologické problémy -ochrana flivotního prost edí -moderní ochrana prost edí -ekologická výroba</p>	<p>fiák uvede p ímé a nep ímé vlivy lidských zásah do flivotního prost edí. Rozd lí p írodní zdroje, uvede d sledky t flby nerostných surovin, prokáže nutnost chránit zdroje pitné vody p ed zne í-t ním. Objasní, které faktory se podílejí na ohrofení p dy v krajin , pro dochází k pustnutí krajiny. Dolofí, jak pr myslová výroba a doprava ovliv ují ovzdu-í, zná pojmy emise, imise, kyselé de-t , skleníkový efekt.</p> <p>fiáci na konkrétních p íkladech dolofí, jak naru-ené flivotní prost edí negativn p sobí na zdraví lov ka. Vyjmenuje p íklady nejzávafln j-ích globálních problém sou asnosti. Zná, jakými konkrétními zp soby se lidé, mezinárodní organizace, nevládní organizace a instituce podílejí na ochran flivotního prost edí. Uvede p íklady chrán ných území R. Zná p íklady významných postup -etn j-ích k flivotnímu prost edí.</p>	<p>Test, ústní zkou-ení, referát</p> <p>Praktické p edvedení modelové situace</p>
---	--	---

9. ro ník

<p>KONKRÉTNÍ U IVO</p> <p>eská republika-p írodní podmínky -poloha, rozloha, tvar, sousedé -povrch a jeho len ní-vznik a vývoj reliéfu, horopisné celky -podnebí-teplota a srážky, podnebné oblasti -vodstvo -p dy -rostlinstvo a flivo í-stvo -ochrana p dy</p> <p>eská republika-obyvateľstvo, sídla -základní údaje o obyvatelstvu -rozd lení obyvatelstva -sídla</p> <p>eská republika-hospodá ství -pr mysl paliv a energetiky, hutnický, strojírenský, chemický, stavebních hmot, pr mysl spot ební</p>	<p>VÝSTUPY U IVA</p> <p>fiák vysv tlí pojmy poloha, rozloha, tvar a sousedé. Uvede typy reliéfu, vysv tlí, jak se eský Masív a Karpaty m nily v jednotlivých geologických dobách, za adí horopisné celky do 6 subprovincií. Vysv tlí, ím je ovlivn no rozlofení teplot a srážek v R, zjistí minimální a maximální nam ené hodnoty, zhodnotí jejich využití. Vysv tlí pojmy povodí, rozvodí a úmo í. Na map najde a uvede hlavní a vedle-í toky í ní síť , jezera, rybníky, podzemní vody. Zná rozdíl mezi p dními typy a druhy-porovná jejich využití, rozmíst ní. Vyjmenuje hlavní floristické oblasti a vý-kové stupn rostlinstva v R. Vyhledá pomocí mapy chrán ná území R.</p> <p>fiák zjistí po et obyvatel podle posledního s ítaní, zná pojmy porodnost, úmrtnost, st ední délka flivota, urbanizace. Rozd lí obyvatelstvo podle v ku pohlaví, ekonomické aktivity, zjistí, které národnosti a národnostní men-íny flíjí v R.</p> <p>fiák uvede hlavní pr myslová odv tví R, na map ukáfle nejvýznamn j-í pr myslové zóny. Shrne význam r zných p íklad chovu hospodá ských</p>	<p>NÁSTROJE HODNOCENÍ</p> <p>Test, ústní zkou-ení, referát, praktické p edvedení</p> <p>Test, ústní zkou-ení, referát, praktické p edvedení</p> <p>Test, ústní zkou-ení, referát, praktické</p>
--	---	--

<p>-zem d lství- chov hospodá ského zví ectva, zem d lská p da a p stování plodin, potraviná ský pr mysl -doprava flezni ní, vodní, letecká a potrubní -slufby, rekreace a cestovní ruch -zahrani ní obchod</p> <p>Oblasti R -Praha, st ední, jifní echy, západní echy, severozápadní echy, východní echy, Vyso ina, jifní Morava, st ední Morava, ostravsko-slezská oblast</p> <p>Místní region -zem pisná poloha -vztahy k okolním region m -p írodní charakteristika -socioekonomická charakteristika</p> <p>Geografická exkurze na téma Místní region</p>	<p>zví at, vyjmenuje hlavní hospodá sky p stované plodiny. Vyjmenuje druhy dopravy, zhodnotí jejich význam, problémy. Posoudí význam slufeb, uvede jejich t íd ní. Na map ukáfle nejvyhledávan j-í místa z hlediska cestovního ruchu. Uvede p íklady výrobk (surovin) které mají hlavní podíl na exportu a importu.</p> <p>fiák vyjmenuje a charakterizuje regiony R. Porovná region, ve kterém flije s jinými regiony a pro porovnání podobností a odli-ností vyuflije znalosti z p írodních a hospodá ských podmínek R.</p> <p>fiák uvede polohu místního regionu v rámci republiky a zhodnotí výhody a nevýhody této polohy. Uvede, se kterými regiony místní region sousedí. Charakterizuje p írodní podmínky (povrch, podnebí, vodstvo, floru a faunu) místního regionu a porovná je s p írodními podmínkami jiných region . Zhodnotí hospodá skou situaci v místním regionu a porovná ji s celkovou sociáln ekonomickou situací v R.</p>	<p>p edvedení</p> <p>Test, ústní zkou-ení, referát, praktické p edvedení</p> <p>Test, ústní zkou-ení, referát</p> <p>Praktické p edvedení, práce ve skupinách</p>
--	--	---

3.6 Správná tvorba pracovního sešitu

Valenta (1997) uvádí, že při řešení úloh hrají rozhodující roli psychické funkce zprostředkovávající poznání a je nezbytné sladit poznávací možnosti žáka s jeho vku, zvláště osobní struktury, s jeho zkušenostmi. Z kategorie vkových specifíků je třeba soustředěnou pozornost na dosaženou úroveň vnímání a záměrné pozornosti, rozvoj paměti a vývoj představy o světě. Z uvedeného hlediska vyplývají pro tvorbu učebních úloh následující aspekty:

1. Jsou-li úlohy příliš náročné a nepřiměřené vku žáka, dojde ke snížení motivace a následně k poklesu učebních úspěchů.
2. Jsou-li úlohy pro žáka lehce zvládnutelné, nedosáhneme v procesu učení žádoucích výsledků.

Podnětný materiál musíme systematicky organizovat, v úlohách zaměřených na pozorování je žádoucí vyznačit, co má žák vnímat a v jaké posloupnosti. Úlohy na zapamatování musí být krátké a z hlediska kvantity nastat s vku žáka, z hlediska kvality vřadovat co nejvíce konkrétního paměťového materiálu, jako jsou různé ilustrace, příklady, aj. Nepotlačíme přirozený sklon řešit problémy pokusem a omylem a necháváme žáka dostatečně čas na promyšlené řešení úlohy. Úlohy bychom měli diferencovat dle toho, jakou úroveň schopností vyžaduje řešení úlohy, jaká struktura schopností je potřebná pro splnění úlohy, jaký poznávací styl je optimální na její řešení. Zařadíme úlohy s různým stupněm obtížnosti. Méně náročné úlohy mohou sloužit k opakování učiva. Na které úlohy vyřadují ke svému řešení převážně mechanickou paměť, jiné logický úsudek, další fantazii, aj. Měli bychom dbát na to, aby žák vynikl v oblasti, pro kterou má nejvíce vyvinuté schopnosti a pestrostí materiálu je podněcovat pro řešení úloh vyřadujících jeho méně vyvinuté schopnosti.

Grác se při tvorbě úloh zabývá především podněcováním schopností žáka úměrně k jejich vku.

Grác (1978) říká, že úlohy na osvojování si v domostí jsou hlavně podněcují rozvoj schopností žáka. Je podstatné, aby úlohy podněcovaly zejména ty schopnosti, které mají mimořádný význam v daném vku žáka. Dále zmíní, že je zapotřebí od začátku vřadovat úlohy na aktivní manipulování s paměťovým materiálem (pozorování, řízení, aj.) a zařadovat úlohy na osvojení si strategie zapamatování.

apek (1974-1975) uvádí následující obecná pravidla formulování otázek, které mají význam nejen pro učitele, ale i žáky, je-li se u něho klást otázky a používat je jako nástroj kritického, logického a historického myšlení.

a-otázka musí být jasná

b-pokud možno, má povzbuzovat představivost

c-musí odpovídat schopnostem žáků

d-musí být vyprovokovat k aktivitě, k dalším otázkám o podstatě věci

e-musí vést ke kritickému historickému myšlení

Tollingerová (1973) uvádí typy úloh utvářených podle operační hodnoty do pěti kategorií.

1. *Úlohy vyžadující pamětní reprodukci poznatků*

1.1 úlohy na znovupoznání

1.2 úlohy na reprodukci jednotlivých faktů, čísel, pojmů

1.3 úlohy na reprodukci definic, norem, pravidel

1.4 úlohy na reprodukci velkých textových celků, básní, tabulek, atd.

2. *Úlohy vyžadující jednoduché myšlenkové operace a poznatky*

2.1 úlohy na zjištění faktů

2.2 úlohy na vyjmenování a popis faktů

2.3 úlohy na vyjmenování a popis procesů a způsobů činnosti

2.4 úlohy na rozbor a skladbu

2.5 úlohy na porovnávání a rozlišování

2.6 úlohy na třídění

2.7 úlohy na zjištění vztahů mezi fakty

2.8 úlohy na abstrakci, konkretizaci a zobecnování

2.9 řešení jednoduchých příklad

3. *Úlohy vyžadující složitější myšlenkové operace a poznatky*

3.1 úlohy na příklad

3.2 úlohy na výklad

3.3 úlohy na vyvozování

3.4 úlohy na odvozování

3.5 úlohy na dokazování a ověřování

3.6 úlohy na hodnocení

4. *Úlohy vyžadující sdělení poznatk*

4.1 úlohy na vypracování pohledu, výtahu, obsahu

4.2 úlohy na vypracování zprávy, pojednání, referátu

4.3 samostatné písemné práce, výkresy, projekty

5. *Úlohy vyžadující tvořivé myšlení*

5.1 úlohy na praktickou aplikaci

5.2 řešení problémových situací

5.3 kladení otázek a formulace úloh

5.4 úlohy na objevování na základě vlastního pozorování

5.5 úlohy na objevování na základě vlastních úvah

Snahou autorky, bylo formulovat v pracovním sešitě otázky jasné a srozumitelné. Byly vyufity faktografické otázky uvedené p íslovci a zájmeny jaký, který, co apod. V n kterých otázkách m li fláci možnost výbě r ze t í možných odpově dí. Sou ástí pracovního sešitu jsou otázky p í azovací a dopl ůvací.

4. Metodika

Základním předpokladem pro analýzu bylo získání seznamu učebnic s platnou dohláškou ministerstva školství. Tento seznam učebnic, který byl naposledy aktualizovaný v říjnu roku 2010, je dostupný z internetových stránek ministerstva školství (www.msmt.cz). Poté bylo nutné si tyto učebnice opatřit. Což ale nebyl jednoduchý úkol, jelikož je v Akademické knihovně Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a ve Studijní a vdecké knihovně v Hradci Králové nemají všechny. Na které učebnice bylo zapotřebí koupit. Dalším úkolem bylo zpracování ohodnocení učebnic, jejíž metodice je vnována následující kapitola. Dalším krokem bylo vytvoření powerpointové prezentace, která byla dne 16. 11. 2011 a 18.11. 2011 odložena v sedmé třídě na ZŠ Chlumec nad Cidlinou, kde autorka od září pracuje. Po odložení této prezentace dostali žáci ještě pracovní sešit k vyplnění.

4.1 Metodika hodnocení učebnic

Ve které učebnice zeměpisu s platnou dohláškou ministerstva školství byly rozděleny dle vydavatelství. Toto rozdělení bylo nutné vzhledem k tomu, že se obsah učebnic pro určité ročníky se liší. Nebylo by tedy možné porovnávat například učebnice pro 7. ročníky mezi sebou, jelikož se neshodují v probíraných kontinentech. Celkem jsou hodnoceny učebnice od osmi vydavatelů: Fraus, Fortuna, Prodos, Nová škola, Nakladatelství české geografické společnosti, Moby Dick, SPL-práce a SPN, a.s.

První část kritického hodnocení je vnována popisu obsahu učebnic. Je zde rozepsáno, co konkrétně se žáci naučí od šesté do deváté třídy. Druhou část tvoří samotné kritické hodnocení sady učebnic, dle kritérií stanovených v následující podkapitole. Cílem této kritiky bylo nalezení chyb a vyzdvižení kladů. V poslední části je provedeno obodování učebnic podle kritérií dle **Valenty (1997)** a kritérií vytvořených na základě autorčina vlastního úsudku. Jednotlivá kritéria jsou u každé sady učebnic ohodnocené známkami jako ve škole. Nejlepší známka 1, nejhorší 5. Tyto známky jsou uvedené v přehledné tabulce vždy za slovním hodnocením sady učebnic jednotlivých vydavatelství. Autorka si plně uvědomuje, že kritické hodnocení učebnic je subjektivní, nicméně se snažila o maximální objektivizaci pomocí zvolených hodnotících kritérií. Z tohoto důvodu v kritickém hodnocení učebnic přináší jednoznačné vyjádření důvodu udělení dané známky za dané kritérium.

4.2 Kritéria ohodnocení u ebnic

V této diplomové práci je hodnocena pouze výuka geografie prmyslu, není hodnocena kvalita textu celé u ebnice jako celku. Autorka zvolila hodnocení textových a mimotextových sloflek dle **Valenty (1997)**. Sledujeme, zda základní text obsahuje klí ové pojmy, základní studijní informace a základní fakta jev , která tvo í jádro u ebnice. Zda u ebnice obsahuje text dopl ující a vysv tlující. V kategorii mimotextových sloflek sledujeme obzvlá-t ilustra ní materiál a orienta ní aparát. Aparát organizace osvojování zde hodnocen není. (viz. vlastní kritéria) Jelikofl se autorka v jiných pracích, zabývajících se kritikou u ebnic, nesetkala s kritérii, která by hodnotila pouze jednotlivou geografickou disciplínu, vytvo ila si dále svá vlastní kritéria. Jsou jimi následující:

1.Návaznost

Pro pochopení u iva prmyslu fláky, je nezbytn nutné, aby informace v u ebnicích na sebe navazovaly. Nelze p edkládat flák m nové informace bez pochopení souvislostí. Tomuto kritériu jsme p id lili váhu známky deset.

2.Pochopitelnost u iva

Dal-ím kritériem je pochopitelnost u iva, tedy zda jsou fláci v jejich v ky schopni porozum t danému u ivu i daným pojmm. Tomuto kritériu jsme p id lili váhu známky deset.

3. Mnofství u iva

Kaflký autor u ebnic vnímá obsah i mnofství informací v u ebnici zcela odli-n . Jestli je mnofství informací v u ebnicích zem pisu vyhovující, nedosta ující, nebo i naopak p esp íli-né mnofství informací, jsme zji-ovali a následn posuzovali v tomto t etím kritériu. Tomuto kritériu jsme p id lili váhu známky deset.

4. Aktuálnost informací-nové trendy

Sv t se neustále m ní. Vydavatelé a auto i u ebnic by m li dbát na aktuálnost informací v jejich u ebních materiálech. Nové trendy ve sv t týkajících se nových technologií, i obchodu s komoditami na sv tovém trhu. Tomuto kritériu jsme p id lili váhu známky deset.

5. Pracovní se-ity

Pokud sou částí sady u ebnic jsou i pracovní se-ity, hodnotíme zpracování úkolů a otázek týkajících se pr myslového odv tví. N které u ebnice pracovní se-ity nemají, ale jejich sou částí jsou otázky k zopakování na koncích kapitol. Toto kritérium by se dalo nazvat také jako hodnocení aparátu organizace osvojování (dle **Valenty 1997**). Tomuto kritériu jsme přidala váhu známky 8.

6. Ekologie

S pr myslem velice úzce souvisí ekologie. Toto kritérium autorka zadala, protože si myslí, že by se m lo ve -kolách hovořit o pr myslu jako odv tví pro lidstvo velice nezbytné, ale i zároveň velice problematické z hlediska dopadu pr myslu na životní prostředí. Tomuto kritériu ale není dána tak velkou váhu jako t m předchozím. Tomuto kritériu byla přidána váhu známky 8.

4.3 Metodika tvorby DUM a pracovních list

Při tvorbě digitálního učebního materiálu byl používán program Microsoft Powerpoint, který je součástí autorina pracovního notebooku, jež dostala ve škole ke zpracování digitálních materiálů. Pracovní listy byly tvořeny pomocí programu Microsoft Word. Je zapotřebí si uvědomit, že zpracováváný digitální materiál je určený primárně pro žáky sedmých tříd. Z tohoto důvodu je prezentace plná obrázků. Její součástí jsou i videa. Cílem bylo žáky díky této prezentaci zaujmout a ukázat jim, jakým způsobem přemysl ovlivňuje nejen naše životy ale i naše životní prostředí. Snahou je, aby pochopili, jak důležité jsou pro člověka suroviny, které těží. Když člověk začal tyto suroviny těžit. Jakým způsobem se tyto suroviny zpracovávají. Co se z těchto surovin vyrábí. A jakým způsobem tyto suroviny ovlivní politiku a ekonomiku státu.

Pracovní sešit je tvořen v návaznosti na powerpointovou prezentaci. Jeho součástí jsou otázky a úkoly, které slouží pro žáky jako opakování k tématu své tvorby přemysl. V úvodu tohoto pracovního sešitu je krátký úvodní text, ve kterém se autorka zmíní o tom, že pokud si žáci nebudou v dané radě s danou otázkou, mohou se podívat do učebnice, do atlasu, na internet, nebo se zeptat rodičů, i kamarádů. Předpokladem je, že na doplnění pracovních listů nebude v hodině dostatek času, jsou tedy spíše určeny na vypracování doma.

5. Hodnocení u ebnic

5.1 Vlastní ohodnocení u ebnic

Vydavatelství Fraus

ervený, P. a kol.: Zem pis 6 pro základní –koly a víceletá gymnázia

Dvo ák, J.; Kohoutová, A.; Taibr, P.: Zem pis pro 7. ro ník základní –koly a víceleté gymnázium (u ebnice a pracovní se–it)

And l, J.; Je ábek, M.; Kastner, J.; Pe–tová, J.: Zem pis pro 8. ro ník základní –koly a víceleté gymnázium (u ebnice a pracovní se–it)

Marada, M. a kol.: Zem pis pro 9. ro ník základní –koly a víceleté gymnázium

Kühnlová, H.: fiivot v na–em regionu pro základní –koly a víceletá gymnázia

Popis obsahu u ebnic:

Komplexní sada u ebnic: Zem pis- u ebnice pro základní –koly a víceletá gymnázia od vydavatelství Fraus zahrnuje u ebnici, pracovní se–it a p íru ku pro u itele. Pracovní se–ity pro 6. a 9. t ídu ale bohužel nemají platnou dolofku ministerstva –kolství.

V –estém ro níku se fláci z t chto u ebnic dozv dí základní informace o planet Zemi, o mapách a práci s mapou, o p írodních slofkách a oblastech Zem , o tom, jak flíjí lidé na Zemi a poslední kapitola je nazvaná: Sv t se propojuje. První zmínka o pr myslu je v kapitole: P írodní slofky a oblasti Zem , nazvaná: Jak lidé vyuffívají p írodu. Tento dvoustránkový text se v nuje úvodu do geografie pr myslu. Auto i zde velice p kn popisují flák m, co jsou to obnovitelné a neobnovitelné p írodní zdroje a nerostné suroviny. V kapitole: Jak flíjí lidé na Zemi je –est stran v novaných pr myslu v podkapitole nazvané: Od nerostných surovin k automobilu. Zde je popsáno v–e od základ . Tedy, fle pr myslová výroba za íná t flbou nerostných surovin a pokrač uje dále jejich zpracováváním na výrobky, které lov k dále vyuffívá. Je zde uvedený p íklad automobilu, který pro svou existenci pot ebuje silnice s dopravními zna kami a semaforey. Dále pohonné hmoty, náhradní díly a jiné chemické p ípravky pro provoz a údržbu. fláci si uv domí d leffitost pr myslu a jeho vyuffití v praxi. Dále u ebnice uvádí do souvislosti elektrickou energii s nerostnými

surovinami. Rozdíl je pro mysl na těžký a lehký. Součástí této učebnice je i pracovní sešit, který ale nemá platnou doložku ministerstva školství, takže jsem se jeho obsahem nezabývala.

Učebnice pro sedmý ročník je zaměřená na regionální oblasti světa. Je rozdělená do následujících kapitol: Jak je svět rozdělen, Afrika, Africké regiony, Atlantský oceán, Amerika, Americké regiony, Antarktida, Indický oceán, Tichý oceán, Oceánie, Austrálie, Asie, Asijské regiony, Severní ledový oceán a vracíme se do Evropy. V jednotlivých kapitolách region v každém kontinent je pro mysl v nově jeden odstavec textu s popisem těžby nejvýznamnějších surovin a pro mysl zastoupeném v dané oblasti, nebo v daném státě. Geografii pro mysl se pracovní sešit věnuje v otázkách, které jsou součástí doplňkových cvičení. Je zde také slepá mapa severní Ameriky, do které mají žáci zakreslit těžbu ropy, železné rudy, mědi, zlata, uhlí, výrobu automobilů, letadel, oceli a chemický průmysl.

V 8. ročníku budou žáci se svým učitelem probírat Evropu a Českou republiku. Dozví se o přírodních podmínkách v Evropě, obyvatelstvu a osídlení, hospodářství a regionech Evropy a o evropské unii a integraci mezi státy v Evropě. V druhém pololetí se žáci budou učit o České republice. Jednotlivé kapitoly jsou: Česko, přírodní podmínky, obyvatelstvo a osídlení, hospodářství, regiony Česka, zahraniční vztahy a cestovní ruch. Kapitola Evropa-hospodářství vyjmenovává nejdříve pro mysl oblasti v Evropě a státy vynikající produkcí určitého průmyslového odvětví. Zmíní se základní faktory rozmístění průmyslových podniků. V učebnici jsou hezké aktuální fotografie rafinérií, elektroniky, automobilů aj. V jednotlivých podkapitolách region Evropy je u každého státu napsáno jakým průmyslem daný stát disponuje. V druhé polovině učebnice v nové České republice jsou popsány surovinové zdroje na našem území. V kapitole návrat národnosti do průmyslu autoři zařadili text o změnách struktury průmyslu po roce 1989. Součástí tohoto textu je kartodiagram odvětvové struktury průmyslu a kartogram průmyslových oblastí ČR. Učebnici doplňuje pracovní sešit, který se jak v části v nové Evropě, tak v části v nové ČR zabývá průmyslem na jedné straně. V jednotlivých krajích je vždy pár úkolů, nebo otázek týkajících se průmyslu.

Učebnice pro 9. ročník je zaměřená na celkový pohled na svět. Zabývá se světem kolem nás, globalizací, rozdíly mezi vyspělými zeměmi, integrací zemí, kulturní rozmanitostí lidstva, mezinárodní migrací, osídlením, zemědělskou výrobou, průmyslem, dopravou, slufbami, cestovním ruchem, globálními změnami klimatu, přírodními katastrofami, rozmanitostí flóry a fauny a významem a využitím geografie. V kapitole pro mysl se žáci

celkem na 16 stranách dozví o prmyslové revoluci, o lokalizačních faktorech a prmyslových oblastech světa, zopakují si lenní prmyslu na tflký a lehký a shrnou si poznatky o energetice. V kapitole globální změny klimatu je zpracovaný text s ekologickým zaměřením. Ukazuje flák m dopady lidské innosti na na-í Zemi v d sledku t flební innosti a p etvá ení krajiny. Pracovní se-ít pro 9. t ídy bohufel nemá platnou dolofku ministerstva -kolství.

Sou ástí této sady od nakladatelství Fraus je i pracovní u ebnice fiivot v na-em regionu pro základní -koly a víceletá gymnázia, nemá p esn specifikováno, pro jaký ro ník je ur ena. Jelikofl je tematicky zam ena na eskou republiku, za adila bych ji do 8. ro ník Z^{TM}Nabízí celou adu otázek a úkol vhodných i pro práci flák ve skupinách. V kapitole jak hospoda íme, dává autorka podn t k vypracování t ídního projektu-plakátu na téma: ŠVýrobní podniky v na-em regionu. Osobn si myslím, fle tato pracovní u ebnice, je spí-e vhodn j-í pro u ítele, jako zásobárna projekt , otázek, a úkol , a pro jednotlivce, i pro skupinovou práci. Nemyslím si, fle by p i dvouhodinové dotaci zem pisu týdn zbylo tolik asu na vypracovávání projekt , které jsou v této pracovní u ebnici uvedeny. U ítel se tedy m fle inspirovat nám ty k diskuzi, t ídními projekty, i jinými nápady.

Kritické hodnocení u ebnic:

V-echny t i textové sloflky jsou v u ebnicích obsafleny. Dopln ující text je od hlavního textu odli-en a odd len po stranách u ebnice, kde je vytvo ený modrý pruh. Toto odd lení text d lá u ebnice velice p ehlednou. Textové sloflky jsou ohodnoceny známkou 1. Ilustra ní materiál je velice kvalitní, autor obrázky vybíral pe liv . Zpracování orienta ního aparátu se nám také líbí. Velikost nadpis , barva písma a sklon byly pouflity velice vhodn . Hodnotíme také za 1. U ebnice jsou po stránce prmyslu velice p kn zpracované. fiáci získávají pojem o geografii prmyslu jifl v -estém ro níku. Pro fláky je zde zcela srozumitelný i co do mnoflství informací vytvo ený úvod. Dále pak na sebe dal-í u ebnice navazují. U ivo je dle v ku flák pro n pochopitelné. Návaznost u ebnic hodnotíme za 1. Pochopitelnost také za 1. Za aktuálnost a nové trendy dávám 1, jelikofl se mi líbí, fle po stranách u ebnic je vytvo ený modrý pruh, kde naleznete aktuální informace, fotografie, otázky k debat a zajímavosti týkající se tématu. D ti se tak nap íklad dozví, jak vypadá piktogram ozna ující recyklovatelný obal, kolik se za rok vyt flí paliv, fle mo ské chaluhy se pouflívají ve výrob zubní pasty a zmrzliny, dozví se, co znamená slovo hi-tech aj. Jediná výtka sm uje

k pracovním sešitům, zde by mohlo být více otázek a úkolů týkajících se přemýšlení. Problémem je také fakt, že pracovní sešity k učebnicím pro 6. a 9. třídy nemají schválenou doložku ministerstva školství, což se odrazilo i na hodnocení pracovních sešitů. Proto dáváme za 3. Ekologii hodnotíme za 2. U učebnice se sice v nové otázce životního prostředí v návaznosti na přemýšlení, ale myslíme si, že si známku 1 za toto zpracování nezaslouží.

textové sloflky	1
mimotextové sloflky	1
návaznost	1
pochopitelnost	1
mnoofství u íva	1
aktuálnost informací-nové trendy	1
pracovní se-ít	3
ekologie	2

Vydavatelství Fortuna

Hole ek, M. a kol.: Česká republika - Zeměpis pro 8. a 9. ročník Z^{TM} a nižší ročníky víceletých gymnázií

Baar, V.: Politická mapa dnešního světa - Zeměpis pro 8. a 9. ročník Z^{TM}

Baar, V.: Zeměpis Ameriky, Asie a Evropy - pracovní sešit; vydání 1.

Popis obsahu u ebnice:

U tohoto vydavatelství jsou schválené pouze dvě učebnice a jeden pracovní sešit. Z tohoto důvodu nelze objektivně ohodnotit návaznost učiva. Tyto učebnice tedy dostaly za návaznost známku 5. V učebnici pro 8. a 9. třídy se autoři zabývají Českou republikou. Součástí je kapitola hospodářství obsahující celkem 15 stran v novaných předmětu. Autoři v tomto textu o předmětu vyzdvihují především tradici předmětu na našem území. Popisují rozvoj a vývoj předmětu od období roku 1918- československé republiky, přes vývoj po roce 1948, kdy docházelo ke zproměně a rozvoji tohoto předmětu. Zmíní se o předmětu po revoluci v roce 1989, především v tom smyslu, že se náš stát musel rychle přizpůsobit podmínkám světového volného trhu. Dále je text rozdělen na kapitoly: Přemysl energetiky a paliv, hutnický přemysl, strojírenský přemysl, chemický přemysl, přemysl stavebních hmot a spotřební přemysl. Text mi připadá hodně obsáhlý, a koliv řáci devátých tříd by jej mohli i takto pochopit. Učebnice psána v souvislém textu, což je pro řáky velice nepřehledné a myslím si, že i nezábavné ke tení. Je potřeba ale vzít v úvahu i to, že řáci v devátých třídách by mohli být schopni si z tohoto textu vybrat jen to nejdlejší a nejpodstatnější. Ale vzhledem k tomu, že tištěné učebnice považují za pomůcku pro řáky, ze které čerpají informace, považují tyto učebnice od vydavatelství Fortuna za nepřiléhavé. V pracovním sešitě Zeměpis Ameriky, Asie a Evropy jsou zařazené otázky a úkoly týkající se přemyslu- což vidím jako jediné plus.

Učebnice politická mapa dnešního světa je také určena pro řáky 8. a 9. třídy. Jejím obsahem jsou Nové státy na mapě světa, Státy podle rozlohy, Státy podle lidnatosti, Obyvatelstvo a stát, Státní hranice a typy států podle polohy, Administrativní členění státu, Státní zřízení a formy vlády, Demokratické a diktátorské systémy politické moci, Mezinárodní organizace, Státy podle hospodářské úrovně a Globální problémy lidstva. V kapitole Mezinárodní organizace bohužel není zmíněn OPEC. V kapitole Státy podle

hospodářské úrovně a popisují a vysvětlují rozdíl mezi tzv. bohatým severem a chudým jihu.

Kritické hodnocení učebnic:

Co se týče textových sloček v učebnicích, ohodnotili bychom je známkou 3. Text obsahuje základní text a text vysvětlující. Doplnující text k upevnění a prohloubení učiva se zde nachází zřídka. Mimotextové sločky- ilustrační materiál a orientační aparát hodnotíme také známkou 3. Myslíme si, že obrázky by mohly být kvalitnější. Za návaznost udělujeme známku 5, jelikož vydavatelství má schválené pouze dvě učebnice. Nemůžeme tudíž objektivně posoudit návaznost učiva geografie přemyslu. Za pochopitelnost učiva přemyslu dáváme za 2. Myslíme si, že text je pro žáky vzhledem k jejich věku pochopitelný a množství učiva je vcelku dostatečné. Aktuálnost informací, nové trendy bylo ohodnoceno známkou 3. Zpracování pracovního sešitu hodnotíme známkou 2. Ekologie byla ohodnocena známkou 4. V učebnicích se tomuto tématu učivo i témata nezabývají.

textové sločky	3
mimotextové sločky	3
návaznost	5
pochopitelnost	2
množství učiva	2
aktuálnost informací-nové trendy	3
pracovní sešit	2
ekologie	4

Vydavatelství Moby Dick

Lorenc, P.: Zem pis pro 6. ro ník Z^{TM} flivá planeta

Lorenc, P.: Zem pis pro 6. a 7. ro ník Z^{TM} Daleké sv tadíly a oceány

Lorenc, P.: Zem pis pro 7. ro ník Z^{TM} Nejv t-í sv tadíl na Zemi

Lorenc, P.: Zem pis pro 8. ro ník Z^{TM} Lidé na flivé planet

Lorenc, P.: Zem pis pro 9. ro ník Z^{TM} eská republika

Kühnlová, H.: Zem pis pro 9. ro ník Z^{TM} Tady jsem doma

Popis obsahu u ebnic:

Vydavatelství Moby Dick nabízí –est u ebnic ve formátu A5. U ivo pro fláky –estých t íd je obsaeno ve dvou u ebnicích: flivá planeta a Daleké sv tadíly a oceány. V flivé planet je obsahem Znázor ování Zem , Na–e planeta ve vesmíru a Co vytvo ıla p íroda. U ebnice Daleké sv tadíly a oceány se zabývá Krajinami chladu a horka, Zemí protinoflc , Na severní a jifní polokouli a poslední kapitolou je Samá voda. fiáci se z u ebnice postupn dozvídají o Africe, Austrálii a Oceánii a Severní a Jifní Americe. Tyto u ebnice v bec neobsahují základní informaci o pr myslu. fiádny stru ný p ehled pro pochopení této problematiky zde není. Auto i vfdy jen zmi ují u jednotlivých oblastí daných kontinent jaké se zde t flí nerostné suroviny a které pr myslové odv tví zde p evládá.

fiáci sedmých t íd mohou vyuffit p edchozí u ebnici Daleké sv tadíly a oceány, p edpokládám, fle auto i po ítají s tím, fle ve–keré u ivo obsaené v této u ebnici nestihnout probrat v –esté t íd . Po zbytek –kolního roku se budou v novat Asii a Evrop v u ebnici nazvané: Nejv t-í sv tadíl na Zemi. U ebnice stejn tak jako ta p edchozí, zmi uje nejd leffit j-í nerostné suroviny u jednotlivých stát a pr mysl zde p evládající.

U ebnice pro osmý ro ník nazvaná: Lidé na flivé planet se v nuje lidmi na flivé planet , politickému uspo ádání sv ta, hospodá ské innosti lidí a lov ku v krajin . Já osobn bych tuto u ebnici za adila do nífl-ích ro ník základních –kol. U ebnice totiž obsahuje základní informace, co se výuky pr myslu tý e. Teprve afl v této u ebnici je popsaná pr myslová výroba. U ebnice hned ve svém úvodu popisuje rozd lení hospodá ství

do čtyř sektorů - primér, sekundér, terciér a kvartér. V kapitole hospodáská činnost lidí je podkapitola: Kde vznikají průmyslové závody. Zde se dozví o tom, jak se průmysl a co ovlivňuje jeho rozmístění na Zemi (tzv. lokalizační faktory). V podkapitole Základem jsou suroviny jsou vypsány suroviny pro energetický a chemický průmysl a dále také suroviny pro průmysl hutnický. Pro ucelení informací jsou zde tabulky, které doplují informace o množství těžby konkrétních surovin v určitých státech. V podkapitole: Potřebujeme energii popisují auto i výrobu elektrické energie a dostupnost energetických paliv. V dalších podkapitolách: Od alchymie k vodu, práce s kovy a pro okamžitou spotřebu je popsán chemický, hutnický a spotřební průmysl. Ve shrnutí uvažování o hospodáských činnostech lidí je položeno pár otázek týkajících se průmyslu.

Uebnice pro 9. ročníky ZTM jsou dvě. V první z nich nazvaná Česká republika je text rozdělen na více částí- Příroda v ČR, Lidé a hospodáství a Zeměpisné oblasti. V části Lidé a hospodáství je vnováno 28 stran průmyslu České republiky. Autor se zabývá historií průmyslu od r. 1918 až po současnost. Lokalizuje těžbu energetických surovin v ČR, popisuje strojírenský průmysl, chemický, gumárenský, farmaceutický, průmysl stavebních hmot, textilní a oděvní, kožedělný a obuvnický, dřevozpracující, polygrafický, sklářský a průmysl keramiky a porcelánu. V další podkapitole se zabývá dopadem průmyslu na životní prostředí. V poslední části uebnice Zeměpisné oblasti je u každé oblasti vypsán průmysl a nerostné suroviny zde se nacházející.

Tady jsem doma aneb poznej svoje bydliště, je druhá uebnice pro 9. ročníky. Ve své podstatě to není uebnice, je to soubor textů, kreseb, fotografií, otázek, úkolů a námětů pro nejrozličnější činnosti a rozhovory s kamarády. Sami autoři uebnice uvádí, že nechtějí fláky pouhovat, naopak dávají možnost vyjadřovat své vlastní názory a obhajovat je, navrhnout řešení problémů kolem nás. Tato uebnice se dělí na několik částí- Geografická poloha, Historie a kultura, Sídla, životní prostředí, Příroda a krajina, Obyvatelstvo a Hospodáství. V kapitole hospodáství jsou úkoly a otázky k diskusi na rozličná témata týkajících se těžby nerostných surovin, průmyslové výroby a dopravy. Líbí se mi nápad a koncepce takto zpracované uebnice, ale problém vidím v nedostatku času ve škole na diskusi, i exkurze. Já sama bych tuto uebnice nevyužila z časových důvodů.

Kritické hodnocení u ebnic:

Tyto u ebnice jsou koncipované spíše více jako knihy, než u ebnice. Což může být někdy pro čtenáře nezáživné a nudné. V u ebnici není rozdělen text hlavní a vedlejší, což dává u ebnici nepřehlednou. V základním textu jsou tu často vytištěny některé důležité pojmy, i slova. Doplňující informační materiál zde není. Komentáře k mapám, grafům, různým poznámkám a vysvětlivkám se v těchto u ebnicích převážně nevyskytují. Textové sloflky u ebnice hodnotíme známkou 4. Součástí u ebnic jsou grafy, tabulky, obrázky a mapy. Některé obrázky se nezdají být kvalitní. Nelíbí se nám ani zpracování a zvolené barvy a písmo u orientačního aparátu. Mimotextové sloflky hodnotíme také známkou 4. Nelíbí se nám ani návaznost uiva pro mysl. Přičítá se s ve kterými pojmy týkajícími se tohoto tématu seznámí až v osmém ročníku. Do této doby nemají vůbec ucelené poznatky o pro myslu jako takovém. Proto je toto kritérium hodnoceno za 5. Uivo je zde dobře popsáno, vysvětlené. Za pochopitelnost uiva dáváme 2. Množství uiva jsme ohodnotili známkou 3. Dalo by se zpracovat mnohem lépe. Aktuální informace v u ebnicích nenajdete. Hodnotíme za 5. Tyto u ebnice sice nemají pracovní sešity, ale jejich součástí jsou otázky k zopakování uiva po jednotlivých kapitolách ve formě cvičení. Hodnotíme známkou jedna. Oproti jiným hodnoceným u ebnicím dopadly tyto velmi špatně, stejně tak je tomu i u kritéria ekologie. Tomuto poslednímu hodnotícímu kritériu jsme udělili známku 4.

textové sloflky	4
mimotextové sloflky	4
návaznost	5
pochopitelnost	2
množství uiva	3
aktuálnost informací-nové trendy	5
pracovní sešit	1
ekologie	4

Vydavatelství Nová Třkola

Novák, S. ; Třefl, V.; Trna, J.; Weinhöfer, M.: Zem pis 6, 1. díl ó Vstupte na planetu Zemi

Hübelová, D. ; Novák, S.; Weinhöfer, M.: Zem pis 6, 2. díl ó P írodní obraz Zem

Chalupa, P.; Kolejka, J. ; Svato ová, H.: Zem pis 7 ó Putování po sv tadílech (1. a 2. díl)

Borecký, D.; Novák, S. ; Chalupa, P.: Zem pis 8 ó eská republika

Hübelová, D.; Chalupa, P.: Zem pis 8 ó Evropa

Chalupa, P.; Hübelová, D.: Zem pis 9 ó Lidé a hospodá ství

Popis obsahu u ebnic:

U ebnice od vydavatelství Nová řkola jsou tvo ené v souladu s RVP ZV. Vydavatelství Nová Třkola nabízí u ebnice pro fláky základních řkol, nebo fláky nižšího gymnázia. U ivo pro fláky řestých t íd, nebo prim je rozd leno do dvou u ebnic. V 1.dílu nazvaném Vstupte na planetu Zemi, se fláci dozví v-e o vesmíru, planet Zemi a mapách. Druhý díl-P írodní obraz Zem popisuje jednotlivé sloflky krajinné sféry- litosféru, atmosféru, hydrosféru, pedosféru a biosféru. U ivo pr myslu v t chto u ebnicích není v bec obsafleno. Pro fláky sedmých t íd nebo sekund na víceletých gymnáziích jsou ur ené také dv u ebnice, nazvané putování po sv tadílech. 1. díl se v nuje Americe a Africe. 2. díl se zabývá Asií, Austrálií a Oceánií a Antarktidou. Ob tyto u ebnice specifikují vřdly v jednotlivých kontinentech p írodní podmínky, obyvatelstvo a hospodá ství. Dále pak lení kontinenty na oblasti, ve kterých popisují jednotlivé státy. První kapitola týkající se pr myslu je obsaflená v 1. díle u ebnice pro 7. t ídy v úvodní ásti nazvané lov k na Zemi, kde je popsáno, co jsou to nerostné suroviny, p írodní zdroje lení na obnovitelné a neobnovitelné a je zde rozd lený pr mysl na lehký a t řlký. Úpln prvotní informace o pr myslu získává flák v sedmém ro níku ZTM. V obou t chto u ebnicích zam ených na jednotlivé kontinenty zmi ují auto i u kařdého státu, nebo oblasti nejvýznamn ějí nerostné suroviny a pr mysl, kterým daná zem disponuje.

Osmé t ídy nebo tercie mají moflnost u it se ze dvou u ebnic. 1. díl se v nuje evropskému kontinentu. Zde je na t ech stranách popsáno, které státy t řlí energetické a nerostné suroviny a jaká pr myslová odv tví v Evrop p evařlují. Auto i se zmi ují i o

pr myslové revoluci. T flba nerostných surovin a pr myslová odv tví jsou zmi ovaná u konkrétních stát . Díl 2. je zam ený na eskou republiku a to dle kapitol na polohu R v Evrop , p írodní podmínky, obyvatelstvo a sídla, hospodá ství a kraje eské republiky. Pr myslu eské republiky je v této u ebnici v nováno celkem 6 stran. Text je velice p ehledný, v cný. Myslím si, fle pro fláky osmých t íd velice dobe pochopitelný. Je dopln ný o obrázky, mapy a grafy. Poslední strana je v nována opakování pr myslu.

U ebnice pro 9. ro níky nebo kvarty víceletého gymnázia se zabývá lidmi a hospodá stvím. Obsahem této u ebnice jsou kapitoly obyvatelstvo a sídla, politický zem pis, hospodá ská innost, propojenost sv tového hospodá ství, krajina a flivotní prost edí a zem pis v praxi. Pr myslu je zde v nováno 16 stran textu se záv re ným opakováním. fiáci si zopakují strukturu pr myslu, t flební a energetický pr mysl, zpracovatelský a spot ební pr mysl. Dozví se nové informace o lokaliza ních faktorech a pr myslových oblastech sv ta.

Kritické hodnocení u ebnic:

U ebnice obsahují základní, dopl ující a vysv tlující text. V každé u ebnici jsou pouflity symboly, které jsou uvedené v legend - úkoly opakovací a uvád jící do souvislostí probrané u ivo, práce s mapou, tvo ivé úkoly, zajímavosti, práce s internetem nebo encyklopedií, pr ezová témata a ukázka literatury. Tyto u ebnice jsou ukázkovými u ebnicemi co se tý e zpracování textových sloflek. Hodnotíme za 1. V u ebnicích jsou za azené velice p kné obrázky, mapy a grafy. Po grafické stránce jsou zpracovány velice krásn . Orienta ní aparát- p edmluva, obsah, jednotlivé nadpisy a barva písma op t velice p kn zpracované. Mimotextové slofky hodnotíme za 1. Velice pot -ující je fakt, fle na každé stran u ebnice místo zápatí auto i vypsali sloví ka týkající se tématu, jak v angli tin , tak v n m in . Návaznost hodnotíme za 2, jelikofl se fláci o pr myslu dozv dí afl v sedmém ro níku. Proberou, co jsou to nerostné suroviny a rozd lení pr myslu na t flký a lehký. U ivo pr myslu by se dalo za adit do u ebnic pro -esté t ídy v návaznosti na litosféru a utvá ení zemského povrchu. U itel by zmínil flák m proces tvorby ropy a navázal tak dále na pr mysl. Pochopitelnost, mnofství u iva a aktuálnost informací- nové trendy hodnotíme za 1. U ebnice pracovní se-ity nemají. Nicmén obsahují otázky a úkoly v samotném textu k aktivizaci flák , které jim pomohou si dané u ivo zapamatovat. Na konci kapitol je vfdy opakování. Hodnotíme za 1. Ekologii jsme ohodnotili známkou 2. N které z t chto u ebnic by bylo

zapotřebí o otázku, jak využívajícího přírodu doplnit. Nicméně je tato tematika velice
příkn zpracovaná v učebnici Lidé a hospodářství, kde je tomuto tématu věnována samostatná
kapitola: Krajina a životní prostředí.

textové sloflky	1
mimotextové sloflky	1
návaznost	2
pochopitelnost	1
mnoflství učiva	1
aktuálnost informací-nové trendy	1
pracovní sešit	1
ekologie	2

Vydavatelství Nakladatelství české geografické společnosti

Šervinka, P. ; Tampír, V.: Přírodní prostředí Země

Holeček, M.; Janský, B.; Tlach, B.: Zeměpis světa 1

Holeček, M. a kol.: Zeměpis světa 2 (Amerika, Asie)

Jeábek, M. ; Vilímek, V.: Zeměpis světa 3 (Evropa)

Kastner, J. a kol.: Zeměpis naší vlasti

Valenta, V. ; Herink, J. a kol.: Současný svět

Ševčíková, D. : Současný svět (pracovní sešit)

Popis obsahu učebnic:

Učebnice vydané vydavatelstvím Nakladatelství české geografické společnosti má –est schválených učebnic a jeden pracovní sešit. Přírodní prostředí Země je učebnice, kterou bych zařadila uivo v –estých ročníkách Z^{TM} Auto i Šervinka a Tampír se zde zabývají úvodem do planetární geografie a dále pak přírodními sférami Země. Stavbou Země, pohyby litosférických desek, vzniku pohoří, zemětřesením a sopečnou činností, zvětráváním, působením vody, ledovce a působením člověka na krajinu. Zde je uveden dopad činnosti lidí na krajinu. Dále auto i popisují atmosféru, podnebí a podnebné pásy hydrosféru, pohyby mořské vody, pedosféru, biosféru a jak člověk ovlivňuje přírodní sféru. Je zde velice pěkný ekologicky zaměřený text na činnost člověka, která ohrožuje naši Zemi, jejíž důsledkem je oteplování Země, znečištění prostředí a vodních zdrojů. ^{TM}žoda, že v této učebnici není zmínka o tvorbě ropy a uhlí v návaznosti na litosféru, kam by se toto téma dalo velice pěkně zařadit.

Učebnice zeměpis světa 1 nemá přesně specifikováno pro jaký ročník je určena. Vzhledem k tématu usuzuji, že je vhodná pro 7. ročníky. Zabývá se světovým oceánem, polárními pustinami, Afrikou a Austrálií a Oceánií. V úvodu o Africe se skrývá dvoustránkový text o darech přírody. Zde jsou vyjmenované suroviny, které se v Africe těží. V textu o Austrálii jsou vypsány nejdůležitější vývozní komodity.

Zeměpis světa 2 je zaměřený na Ameriku a Asii. Řekla bych, že tato učebnice bude nejvíce využívaná v osmých ročníkách. U jednotlivých států jsou zde vyjmenované důležité

suroviny a prmysl zde významný. V úvodu Asie je kapitola Od diamantů po ropu, kde autor i vysvětluje co je ropa, jak vznikla a kde se v Asii nachází.

Zempisovta 3 je navazující učebnice na dvě předcházející. Jejím tématem je Evropa. V první části se zabývá zeměpisnou tvářinou kontinentu. Níčinami a pohorím, podnebím v Evropě, rostlinstvem a živočištvem, vodstvím, vlivem člověka na krajinu, zemědělstvím a vlivem obyvatel, nerostnými surovinami a zpracovatelským prmyslem, lidmi a msty v Evropě, posledními kapitolami jsou Po evropských cestách, Za odpoinkem, poznáním a zábavou a Územní rozdíly a ekonomická spolupráce. V kapitole Vliv člověka na krajinu je popsáno jakým způsobem člověk přetváří krajinu k obrazu svému. V druhé části učebnice autor rozdělil Evropu na jednotlivé regiony. U nich je samozřejmě zmíněn prmysl a těžité nerostné suroviny.

Zempisná učebnice je určena pro třídy 8. - 9. tříd. Učebnice se zabývá geografii ČR. V kapitole hospodářské promny autor popisuje promnu hospodářství od období eskoslovenské republiky až po současnost. V další kapitole Dary Země je na dvou stranách popsána surovinová základna ČR. Text je jednoduchý, přehledný, velice přkn srozumitelně zpracovaný. Na konci jsou vypracované otázky a úkoly k danému tématu. V kapitole následující se autor zabývá prmyslovou výrobou ČR. Popisují rozložení prmyslu a odvětvovou strukturu prmyslu. Na konci textu je opět velmi přkn zpracované opakování pomocí otázek a úkolů. Dále je učebnice rozdělena na kapitoly dle krajiny. V každém z těchto krajů je vždy zhodnocen prmysl.

Učebnice jsou určeny pro třídy 8. - 9. tříd. Autori Herink a Valenta v této učebnici dávají základní základy ze společenského, hospodářského a politického zeměpisu. Obsahem této učebnice jsou kapitoly Obyvatelstvo a sídla, Hospodářství, Svět dnes, Krajina, příroda a životní prostředí, Vliv člověka na krajinu a životní prostředí, Přesobení životního prostředí na člověka, Úsilí o ochranu a rozvoj životního prostředí. Prmyslu se vnuje kapitola Hospodářství. Je zde srozumitelně vysvětleno rozdělení hospodářské činnosti do tří sfér- primér, sekundér, terciér. V kapitole světová prmyslová výroba jsou popsány lokalizační faktory a rozdělení prmyslu. Na konci každého tématu jsou otázky a úkoly. Součástí této učebnice jsou podkapitoly Těžba surovinových zdrojů, Energetika a těžké prmysl, Spotřební prmysl, Úloha dopravy v hospodářství, Mezinárodní obchod a Hlavní hospodářské organizace ve světě. Druhá část učebnice je věnována vztahu člověka ke krajině,

p írod a íivotnímu prost edí. íáci si uv domí úzký vztah lov ka s p írodou. Pochopí, jakým zp sobem lov k ovliv uje krajinu kolem sebe. Jsou zde dokonce i lánek o t íd ní odpadu.

Pracovní se-ít Sou asný sv t navazuje na stejnojmennou u ebnici. Autorka ezní ková vypracovala krásný pracovní se-ít, který je zdrojem zajímavých otázek, úkol , k íflovek a her.

Kritické hodnocení u ebnic:

U ebnice od vydavatelství eské geografické spole nosti jsou co do u iva geografie pr myslu celkem p kn propracované. Text je len n na základní, dopl ující a vysv tlující. Hodnotíme za 1. Co se týká mimotextových sloflek, bylo by zapot ebí vylep-ít a zaktualizovat kvalitu obrazových materiál a zv t-ít velikost písma. Mimotextové slofky hodnotíme za 3. Návaznost u ebnic hodnotíme za 2, fle u ivo geografie pr myslu by se dalo lépe vyuffít i v jiných kapitolách. U ivo geografie pr myslu je zde psáno pro fláky srozumiteln . Pochopitelnost u iva hodnotíme za 1. Mnoíství u iva hodnotíme známkou 2, dalo by se lépe zpracovat u ivo pro fláky -estých t íd. U ebnice nejsou aktuální, oce ujme za 3. Za adili bychom do nich ur ít více aktuálních zajímavých informací. K u ebnici Sou asný sv t je zpracovaný pracovní se-ít. Zpracování je velice p kné, pro fláky jist zábavné. Jsou zde dv strany k tématu jak lidé ovliv ují íivotní prost edí. V ostatních u ebnicích jsou po kapitolách vypracované otázky a úkoly. Hodnotíme známkou 1. Za ekologii dáváme také za 1.

textové slofky	1
mimotextové slofky	3
návaznost	2
pochopitelnost	1
mnoíství u iva	2
aktuálnost informací-nové trendy	3
pracovní se-ít	1
ekologie	1

Vydavatelství Prodos

Vofenílek, V.; Demek, J.: Zem pis 1 - Planeta Zem , Glóbus a mapa, P írodní slofkky a oblasti Zem (u ebnice a pracovní se-it - flákovská/u itelská verze)

Vofenílek, V.; Demek, J.: Zem pis 2 - Zem pis oceán a sv tadíl (1) (u ebnice a pracovní se-it - flákovská/u itelská verze)

Vofenílek, V.; Fukal, M.; Mahrová, M.: Zem pis 3 - Zem pis oceán a sv tadíl (2) (u ebnice a pracovní se-it - flákovská/u itelská verze)

Vofenílek, V.; Szczyrba, Z.: Zem pis 4 - eská republika (u ebnice a pracovní se-it - flákovská/u itelská verze); vydání

Vofenílek, V.; Fukal, M.; Nová ek, P.; Szczyrba, Z.: Zem pis 5 - Hospodá ství a spole nost (u ebnice a pracovní se-it - flákovská/u itelská verze)

Popis obsahu u ebnic:

Vydavatelství Prodos nabízí k prodeji p t u ebnic spole n s pracovními se-ity. Zem pis 1- Planeta Zem , Globus a mapa, P írodní slofkky a oblasti Zem se zabývá následujícími tématy: Úvod do zem pisu, Vesmír, Tvar Zem , M síc, Rotace Zem , Ob h Zem kolem Slunce, as, Globus a zem pisná sí , Mapa, Vyjad ovací prost edky, Stavba zemského t lesa, Litosféra a litosférické desky, Oceány a sou-e, Sv tový oceán, Povrchová voda na sou-i, Podpovrchová voda na sou-i a kras, Atmosféra, Ob h vzduchu na Zemi, Pedosféra-p dní obal Zem , Biosféra-flivý obal Zem , TŤkové pásy, Krajinná sféra. Tato u ebnici by mohla být za azena do -estého ro níku. Výuce geografie pr myslu zde není dán prostor.

U ebnice Zem pis 2- Zem pis sv tadíl a oceán lení své kapitoly na Atlantský oceán, Afriku, Indický oceán, Austrálii a Oceánii, Severní ledový oceán a Arktidu s Antarktidou. Tato u ebnice je prvním dílem série dvou u ebnic zem pis sv tadíl a oceán . Tato u ebnice, i její následující díl: Zem pis 3, by mohla být vyuffita v sedmých t ídách. Je zde uvedeno, fle nerostné suroviny se nachází na dn sv tových oceán a jaké jsou d sledky zne i- ování sv tových oceán . U jednotlivých kontinent a oblastí vy len ných na

jednotlivých kontinentech jsou vypsané suroviny, které se zde vyskytují a t řlí. Pracovní se-ít Zem pis 2 navazuje na u ebnici. Otázek týkajících se pr myslu je zde velmi málo.

U ebnice a pracovní se-ít Zem pis 3- Zem pis sv tadíl a oceán se v nuje Americe, Asii a Evrop . Mezi její kapitoly pat í: Sv tadíl Amerika, Anglosaská Amerika, Latinská Amerika, Sv tadíl Asie, Jihozápadní Asie, St ední Asie, Jifní Asie, Jihovýchodní Asie, Východní Asie, Sv tadíl Evropa, Severní Evropa, Západní Evropa, Jifní Evropa, St ední Evropa, Jihovýchodní Evropa a Východní Evropa a Rusko. V jednotlivých kontinentech je shrnutý pr mysl dané oblasti, i státu. Je zde faktograficky vypsáno, co se kde t řlí a jaký pr mysl zde p evládá. V pracovním se-ít jsou hezky vypracované otázky ke geografii pr myslu.

Zem pis 4 - eská republika. Tato u ebnice nemá specifikováno, pro jaký ro ník Z^{TM} je ur ena. Osobn bych ji za adila do 8. t říd. Obsahem této u ebnice jsou kapitoly: Na-e vlast- esko, Hlavní m sto Praha, St edo eský kraj, Jiho eský kraj, Plze ský kraj, Karlovarský kraj, Ústecký kraj, Liberecký kraj, Královehradecký kraj, Pardubický kraj, Kraj Vyso ina, Jihomoravský kraj, Olomoucký kraj, Zlínský kraj a Moravskoslezský kraj. V kapitole Na-e vlast- esko auto i Vofenílek a Szczyrba popisují polohu a vývoj eské republiky, informa ní zdroje o eské republice, povrch, podnebí, vodstvo, krajiny, obyvatelstvo a hospodá ství. V této poslední kapitole jsou pr myslu v novány dv strany. řlí se dozv dí, jakým zp sobem se vyvíjelo hospodá ství eské republiky. V kapitole St edo eský kraj je pospáno vyuffívání a d lení nerostných surovin, které se v R t řlí. V kapitolách jednotlivých kraj je uveden pr mysl, nebo nerostné suroviny, které jsou pro tento kraj specifické. V pracovním se-ít jsou v návaznosti na u ebnici vypracované otázky týkající se pr myslu.

Zem pis 5- Hospodá ství a spole nost je posledním dílem z této sady u ebnic. Navrhla bych jej do 9. ro níku Z^{TM} U ebnice se zabývá obyvatelstvem a hospodá stvím, politickou geografii a globálními problémy. Tato u ebnice popisuje řlák m pr myslovou revoluci a postupný vývoj a rozmíst ní pr myslových závod . Následující kapitola se zabývá len ním pr myslu. Ve t etí ásti u ebnice se řlí dozvídají o globálních problémech zp sobených jak p írodnými katastrofami, tak d sledkem lidské innosti v návaznosti na t řlbu a zpracovávání nerostných surovin. Pracovní se-ít má dostatek otázek týkajících se látky obsažené v u ebnici.

Kritické hodnocení u ebnic:

Textové sloflky v u ebnici hodnotíme známkou 3. U ebnice vy le uje základní a vysv tlující text. Dopl ující text k upevn ní a prohloubení u iva je zde velmi málo. Prostor pro tento text by v t chto u ebnicích byl, jelikoř mají po stranách fluté pole, kam zasahují jen obrázky, grafy, nebo mapy a popisky k nim. astokrát toto fluté pole není pln vyuřité. Mimotextové sloflky hodnotíme známkou 2. Dbali bychom na kvalitn j-í výb r fotografií. Velikost a barvu písma u nadpis a text povařujeme za velice vhodné. Vzhledem k tomu, ře v u ebnicích pro 6. ro ník není o geografii pr myslu ani zmínka a v následujících u ebnicích auto i vypsalí pouze vý et surovin a pr myslu v dané oblasti p evařující, hodnotíme návaznost u iva za nedosta ující. Nelze ale opomenout fakt, ře toto u ivo je psáno pro d ti pochopiteln , v cn . Pochopitelnost u iva proto hodnotíme za 1. Autorka této diplomové práce si myslí, ře v t chto u ebnicích je informací málo. Mnořství hodnotí za 4. Aktuálnost informací ó nové trendy bylo ohodnoceno známkou 3. Ke kařd z t chto u ebnic je pracovní se-it. Otázky vřdy navazují na u ivo v u ebnicích. Pokud se tedy u ebnice nezabývá výukou geografie pr myslu, tak tomu tak není ani v pracovních se-itech. Velké plus spat ujeme v tom, ře v kařd z u ebnic jsou na koncích kapitol je-t otázky a úkoly. Toto kritérium je ohodnoceno známkou 2. Otázka ekologie je velice hezky zpracovaná v poslední u ebnici Hospodá ství a spole nost. V p edchozích u ebnicích tomu tak bohuffel není, a koliv by se toto téma dalo za adit. Proto hodnotíme za 3.

textové sloflky	3
mimotextové sloflky	2
návaznost	4
pochopitelnost	1
mnořství u iva	4
aktuálnost informací-nové trendy	3
pracovní se-it	3
ekologie	3

Vydavatelství SPL-práce

Novák, S. ; Demek, J.: Planeta Zem se představuje

Demek, J. : Mimoevropské sv tadíly - Zem pis pro základní -koly

Chalupa, P. : Sv tový oceán, Evropa - Zem pis pro 7. ro ník obecné -koly

Popis obsahu u ebnic:

Vydavatelství SPL-práce má schválené t i u ebnice. První z nich Planeta Zem se představuje, je ur ená pro fláky -estých t íd. Obsahem této u ebnice jsou kapitoly Planeta Zem - na map a glóbu, Zem -jedine ná planeta, Tvo ivé i ni ivé p írodní jevy na Zemi a P írodní krajiny na Zemi. V této u ebnici se auto i o pr myslu nezmi ují.

U ebnice mimoevropské sv tadíly je ur ená pro fláky sedmých t íd. Kapitoly jsou v ní pojmenované takto: Asie- nejv t-í sv tadí, Afrika- nejteplej-í sv tadí, Amerika- nejprotáhlej-í sv tadí, Austrálie- nejmen-í sv tadí, Oceánie- ostrovní státy i závislá území v Tichém oceánu a Antarktida- nejchladn j-í sv tadí. V u ebnici jsou zmín né nerostné suroviny- kde se t flí. fiádný úvod do studia pr myslu zde není.

U ebnice Sv tový oceán, Evropa je ur ená pro fláky 7. t íd. lení se na ty i velké kapitoly. Sv tový oceán- na povrchu Zem p evládá, Souborné opakování u iva o sv tovém oceánu, Evropa- sv tadí kde leží i eská republika a Souborné opakování u iva o Evrop a Rusku. V u ivu o sv tovém oceánu je láněk o vyuffívání a po-kozování oceánu lov kem. Pr myslu v Evrop jsou v novány dv strany. Je zde popsán postupný rozvoj pr myslu, suroviny t fené v Evrop a je zde mapa nejv t-ích lofisek nerostných surovin na evropském kontinent . U jednotlivých stát je klasicky vypsáný pr mysl a nerostné suroviny.

Kritické hodnocení u ebnic:

Textové slofky v t chto u ebnicích hodnotíme známkou 1. Dopl ující text je zde vyzna en symbolem a textem - *N co navíc*. Zde se fláci dozv dí zajímavosti k tématu. Vytkli bychom kvalitu obrazových materiál . Opravdu se nám nelíbí výb r a kvalita n kterých fotografií. Mimotextové slofky hodnotíme známkou 4. Jelikofl má toto vydavatelství schválené ministerstvem -kolství jen t i u ebnice, lze t fko ohodnotit návaznost u iva

pr myslu. V učebnicích pro 6. a 7. ročníky není o pr myslu ani zmínka. Hodnotíme za 5. Úvod do hospodářství v Evropě je zde popsán hezky, srozumitelně. Pochopitelnost hodnotíme za 1. Co se množství uvažuje, hodnotíme za 3. Za aktuálnost informací- nové trendy byla udělena známka 3. V učebnice Světový oceán, Evropa je popsán ekologický dopad na oceán pokud dojde k havárii ropného tankeru. Udělujeme 4. Téma ekologie by se dalo popsat lépe. Učebnice nemají pracovní sešity, ale jejich součástí jsou tzv. cvičení. Vypracované otázky po kapitolách. Hodnotíme známkou 1.

textové sloflky	1
mimotextové sloflky	4
návaznost	5
pochopitelnost	1
množství uvaž	3
aktuálnost informací-nové trendy	3
ekologie	4
pracovní se-it	1

Vydavatelství SPN, a.s.

Demek, J.; Horník, S. a kol.: Zem pis I pro základní školy - Planeta Zem (učebnice a pracovní sešit)

Demek, J.; Malý, I.: Zem pis pro 7. ročník základní školy - Zem pis sv tadtí (učebnice a pracovní sešit)

Demek, J. a kol.: Zem pis 8 pro základní školy o Lidé a hospodá ství (učebnice a pracovní sešit)

Demek, J. a kol.: Zem pis 9 pro základní školy o Česká republika (učebnice a pracovní sešit)

Popis obsahu u ebnice:

U ebnice od vydavatelství SPN jsou zpracovávány v souladu se záměry Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. U ebnice pro 6. Ročník nazvaná: Planeta Zem, seznamuje žáky v kapitolách se Sluncem a vesmírem, planetou Zemí, obecným fyzickým zeměpisem, klimatickými pásy a krajinami země. V kapitole: Krajiny Zem je v podkapitole Tělní a prmyslová krajina ukázka tělní krajiny. Auto i ukazují dále, jakým způsobem tělní krajina vzniká a kde se nachází. V pracovním sešitu jsou k tomuto tématu zpracované otázky k opakování.

U ebnice pro 7. Ročník ZTM je vnována zeměpis sv tadtí. Po krátkém úvodu se budou žáci dozvídat nové informace o Africe, Austrálii a Oceánii, Americe, Asii a Evropě. Auto i v této učebnici zmíní ují v jednotlivých oblastech světa, i států nerostné suroviny a prmysl. Pracovní sešit navazuje na tuto učebnici. Jsou zde vypracovány i otázky týkající se prmyslu.

U ebnice pro osmý ročník je vnována tématu Lidé a hospodá ství. Obsahem jsou kapitoly: Společenské a hospodá ské slofkky krajiny, politická mapa dnešního světa a krajina a životní prostředí. Prmyslu je zde vnováno osm stran. Úvod je zde rozleněn na tělní prmysl, energetický prmysl, hutní, strojírenský, chemický, prmysl stavebních hmot, keramiky a skla, dále zpracovující prmysl a další odvětví světového prmyslu. Z textu se žáci mohou do íst o jednotlivých prmyslových odvětvích. Součástí jsou i aktuální obrázky reálných automobilových značek a firem, které by měli žáci znát.

Pro fláky devátých t íd je od vydavatelství SPN p ípravena u ebnice Zem pis 9 pro základní –koly ó eská republika. Kapitoly jsou: Poloha, postavení R v EU a ve sv t , P írodní pom ry eské republiky, Obyvatelstvo a sídla, Hospodá ství eské republiky a Kraje eské republiky. Kapitola Hospodá ství R se na 19-ti stranách v nuje pr myslu.

Kritické hodnocení u ebnic:

Kvalitu textových sloflek hodnotíme známkou 1. Text je zde len n na základní, dopl ující a vysv tlující. Ilustra ní materiál a orienta ní aparát je také velice kvalitní, hodnotíme také za 1. Návaznost v u ebnicích hodnotí autorka chvalitebn . Do u ebnic pro –estý ro ník by se dala v lenit základní informace o pr myslové revoluci a d lefítosti pr myslu pro lov ka. Texty jsou psány pro fláky srozumiteln . Pochopitelnost byla ohodnocena známkou 1. Mnofství u íva jsme ocenili za 2. Aktuálnost informací- nové trendy v t chto u ebnicích hodnotíme za 1. Pozitivní je, fle auto i vyuffili moflnosti navázat u ivo na b flný flivot. P íkladem mohou být vyfocené kontejnery na t íd ní odpadu, loga sv tových zna ek automobil , i od v , schéma geotermální elektrárny, nebo schéma p ílivové elektrárny. Ke každé z t chto u ebnic náleffí pracovní se-ít. Mimo tyto otázky v pracovních se-ítech jsou vypracované otázky a úkoly i v u ebnicích. Hodnotíme za 1. Ekologií se tyto u ebnice zabývají p edev-ím v u ebnici Lidé a hospodá ství. Hodnotíme za 1.

textové slofky	1
mimotextové slofky	1
návaznost	2
pochopitelnost	1
mnofství u íva	2
aktuálnost informací-nové trendy	1
pracovní se-ít	1
ekologie	1

5.2 Celkové ohodnocení

	Váha známky	Fraus	Fortuna	Moby Dick	Nová Třkola	GS	Prodos	SPL-práce	SPN, a.s.
textové slofky	10	1	3	4	1	1	3	1	1
mimotextové slofky	10	1	3	4	1	3	2	4	1
návaznost	10	1	5	5	2	2	4	5	2
pochopitelnost	10	1	2	2	1	1	1	1	1
mnořství	10	1	2	3	1	2	4	3	2
aktuálnost	10	1	3	5	1	3	3	3	1
ekologie	8	3	2	1	1	1	3	4	1
pracovní se-ít	8	2	4	4	2	1	3	1	1
Celková známka		1.4	3	3.5	1.25	1.75	2.9	2.75	1.25

Z této záv re né tabulky lze vy íst, že nejlep-í pr m r má vydavatelství Nová -kola a SPN a.s. Jelikoř kritéria ekologie a pracovní se-ít mají men-í váhu známky, tak první místo v hodnocení obsadily u ebnice od vydavatelství Nová -kola. Umíst ní jednotlivých vydavatelství je shrnuto v následující tabulce:

po adí

	Celková známka
1. Nová kola	1.25
2. SPN a.s.	1.25
3. Fraus	1.4
4. GS	1.75
5. SPL- práce	2.75
6. Prodos	2.9
7. Fortuna	3.0
8. Moby Dick	3.5

5.3 Práce pedagoga s učebnicemi

Vzhledem k tomu, že se u učitelů při svých přípravách do hodiny nemusí spoléhat pouze na jednu učebnici, konstatujeme, že není potřeba vytvářet samostatný text zaměřený na výuku geografie pro myslu. A koliv se na které sady učebnic dle našeho hodnocení umístili spíše na zadních pozicích, neznamená ovšem, že kvalita textů v nich obsažených je nízká. U učebnice od vydavatelství Nová škola, SPN a.s. a Fraus jsou velmi kvalitně zpracované. Nicméně lze na které informace čerpat i z jiných učebnic, od jiných vydavatelství. A koliv by každá z těchto učebnic pro výuku geografie pro myslu potřebovala doplnit některé informace, není nutné je zcela kvůli tomuto faktu zahrnout. Pokud učitel využije možnosti kombinace těchto učebnic, naskytá se mu možnost výběru informací, které on sám považuje za důležité. Sama autorka při své přípravě využívá na kolik učebnic, ze kterých vybírá nejduležitější informace, které považuje za nejzásadnější v dané látce. Proto jsme vytvořili tabulku učebnic pro jednotlivé ročníky, ze kterých může pedagog čerpat informace při výuce geografie pro myslu. Za mnohem důležitější považujeme pracovní list, která je pro žáky mnohem hodnotnější. Pracovní sešit slouží jako vzájemná vazba pro žáky i pro učitele. Zároveň je využívání pracovních sešitů, i jen samostatných listů v hodinách velmi velkým pomocníkem při tvorbě organizace hodiny. Učitel zadá žákům pracovní list, který je zaměřený na látku z minulé hodiny, nebo látku, kterou s nimi právě probral. Mezitím má možnost vyzkoušet jiné žáky, aniž by byl rušen zbytkem času.

Dle ^{TM}VP základní školy v Chlumci nad Cidlinou byla vypracována tato osnova práce s jednotlivými učebnicemi během jednotlivých ročníků na 2. stupni Z^{TM}. Autorka tyto učebnice doporučuje pro přípravu pedagoga na výuku geografie pro myslu.

6. ročník

témata: Vesmír, Globus a mapa, Krajinná sféra, Geografie sv. tání a oceán

V 6. ročníku lze zařadit výuku geografie pro myslu do tematického celku krajinná sféra a geografie sv. tání a oceán. Do tématu krajinná sféra, konkrétně při probírání litosféry a pedosféry, lze zařadit jednu vyučovací hodinu na problematiku pro myslu. Základem této hodiny by mohlo být vysvětlení tvorby nerostných surovin na příkladu černého uhlí, ropy.

Cílem hodiny je, aby žáci pochopily důležitost nerostných surovin a vztahy společnosti k nim. Následující učebnice mohou při koncipování této vyučovací hodiny pomoci.

Fraus: Červený, P. a kol.: Zeměpis 6 pro základní školy a víceletá gymnázia

V této učebnici se nachází podkapitola: Jak lidé využívají přírodu. Jsou zde na dvou stranách popsány obnovitelné a neobnovitelné přírodní zdroje a co jsou to nerostné suroviny. V kapitole: Jak žijí lidé na Zemi je šest stran v novaných prmyslu v podkapitole nazvané: Od nerostných surovin k automobilu. Text zde popisuje prmyslovou výrobu od základů. Auto i popisují těžbu nerostných surovin a dále zpracovávání těchto vytěžených surovin a jejich následné využití. V učebnici je prmysl rozdělen na těžký a lehký.

Nakladatelství České geografické společnosti: Červinka, P.; Tampír, V.: Přírodní prostředí Země

Tuto učebnici lze využít v návaznosti na dopad těžby nerostných surovin a prmyslu na životní prostředí. Je zde ekologicky zaměřený text na změnu klimatu, která ohrožuje naši Zemi, jejím důsledkem je oteplování Země, znečištění prostředí a vodních zdrojů.

Prodos: Vofenílek, V.; Demek, J.: Zeměpis 2 - Zeměpis oceánů a svadů (1)

V této učebnici můžete využít text o nerostných surovinách na dně oceánů a jaké jsou důsledky těžby v případě havárie ropných plošin.

Nová škola: Chalupa, P.; Kolejka, J.; Svatošová, H.: Zeměpis 7 o Putování po svadích (1. díl)

V této učebnici, obdobně jako v učebnici od vydavatelství Fraus je popsáno, co jsou to nerostné suroviny, přírodní zdroje dělené na obnovitelné a neobnovitelné a je zde rozdělen prmysl na lehký a těžký.

Nakladatelství české geografické společnosti: Holeček, M. a kol.: Zeměpis světa 2
(Amerika, Asie)

V této učebnici auto i vysvětlují co je to ropa a jak vzniká.

SPN, a.s.: Demek, J.;Horník, S. a kol.: Zeměpis I pro základní školy - Planeta Země
(učebnice a pracovní sešit)

V této učebnici je ukázka textové a prázdné krajiny. Auto i ukazují nám, jakým způsobem textová krajina vzniká a kde se nachází.

7. ročník

témata: Zeměpis světa -Asie, zeměpis světa - Evropa

V 7. ročníku na ZŠ Chlumci nad Cidlinou se dle TWP učí v prvním pololetí geografie Asie a ve druhém pololetí Evropa. Jelikož učitelé mají základní pojem o průmyslu a nerostných surovinách ze stejného ročníku, lze navázat informacemi o důležitých nerostných surovinách a průmyslu v daných oblastech textem o svobodě a hem výkladu o dané oblasti. Průmysl Evropy by bylo možno se zmínit o průmyslové revoluci ve Velké Británii a její dopad na společnost v Evropě. Lze využít tyto učebnice.

Nakladatelství české geografické společnosti: Holeček, M. a kol.: Zeměpis světa 2
(Amerika, Asie)

V této učebnici je v úvodu Asie kapitola od diamantů po ropu. Je zde vysvětleno co je to ropa, jakým způsobem vzniká a kde se v Asii nachází.

Nová škola: Hübelová, D.; Chalupa, P.: Zeměpis 8. o Evropa

V této učebnici je popsáno jaká průmyslová odvětví v Evropě evafluji a které státy textují energetické a nerostné suroviny. Úvodem této kapitoly je text o průmyslové revoluci.

SPL-práce: Chalupa, P. : Sv tový oceán, Evropa - Zem pis pro 7. ro ník obecné -koly

Pr myslu v Evrop jsou zde v novány dv strany. Je zde popsán postupný rozvoj pr myslu, suroviny t féné v Evrop a je zde mapa nejv t-ích lofisek nerostných surovin na evropském kontinent .

8. ro ník

témata: Zem pis sv tadíl -Amerika; Politický zem pis; Obyvatelstvo a sídla; Sv tové hospodá ství; Krajina, p íroda a fivotní prost edí; Vlivy lidské spole nosti na krajinu; P sobení fivotního prost edí na lidskou spole nost, ochrana fivotního prost edí; Ochrana lov ka p i ohrofení fivota.

V 8. ro níku se u ivo geografie pr myslu probírá v tématickém celku sv tové hospodá ství a vlivy lidské spole nosti na krajinu. Celé druhé pololetí se bude probírat u ivo týkající se sv tového pr myslu jako takového, ale i z hlediska ekologie. V tomto p ípad tomuto tématu bude v nováno celé pololetí. U ivo geografie pr myslu lze za adit i do témat: politický zem pis a ochrana fivotního prost edí. K výuce mohou poslouffit tyto u ebnice:

Fraus: Dvo ák, J.; Kohoutová, A.; Taibr, P.: Zem pis pro 7. ro ník základní -koly a víceleté gymnázium (pracovní se-it)

V tomto pracovním se-it je slepá mapa severní Ameriky, do které mají fláci zakreslit t fbu ropy, ffelezné rudy, m di, zlata, uhlí, výrobu automobil , letadel, oceli a chemický pr mysl.

Fraus: Marada, M. a kol.: Zem pis pro 9. ro ník základní -koly a víceleté gymnázium

Tato u ebnice se pr myslu d kladn v nuje na 16 stranách. Krom informací o pr myslové revoluci zde je i len ní pr myslu, energetický pr mysl a vysv tlení lokaliza ních faktor . V kapitole globální zm ny klimatu je zpracovaný text s ekologickým zam ením. Ukazuje flák m dopady lidské innosti na na-í Zemi v d sledku t flební innosti a p etvá ení krajiny.

Fortuna: Baar, V.: Politická mapa dnešního světa - Zeměpis pro 8. a 9. ročník ZŠ

V této učebnici jsou zpracované kapitoly Mezinárodní organizace, Státy podle hospodářské úrovně a Globální problémy lidstva.

Nová škola: Chalupa, P.; Hübelová, D.: Zeměpis 9 o Lidé a hospodářství

Obsahem této učebnice jsou kapitoly obyvatelstvo a sídla, politický zeměpis, hospodářská činnost, propojenost světového hospodářství, krajina a životní prostředí a zeměpis v praxi. Přemýšlení je zde v nově 16 stran textu se závěrečným opakováním. Děti si zopakují strukturu přemýšlení, technické a energetické přemýšlení, zpracovatelský a spotřební přemýšlení. Dozví se nové informace o lokalizačních faktorech a přemýšlových oblastech světa.

Nakladatelství české geografické společnosti: Valenta, V. ; Herink, J. a kol.: Současný svět

Tato učebnice se zabývá základy zeměpisného, hospodářského a politického zeměpisu. Obsahem této učebnice jsou kapitoly Obyvatelstvo a sídla, Hospodářství, Svět dnes, Krajina, příroda a životní prostředí, Vliv člověka na krajinu a životní prostředí, Podoba životního prostředí na člověka, Úsilí o ochranu a rozvoj životního prostředí. Přemýšlení se v ní dělí na kapitola Hospodářství. Součástí této učebnice jsou podkapitoly Technologie surovinových zdrojů, Energetika a technické přemýšlení, Spotřební přemýšlení, Úloha dopravy v hospodářství, Mezinárodní obchod a Hlavní hospodářské organizace ve světě. Druhá část učebnice je věnována vztahu člověka ke krajině, přírodě a životnímu prostředí.

Nakladatelství české geografické společnosti: Hrubá, D. : Současný svět (pracovní sešit)

Tento pracovní sešit navazuje na stejnojmennou učebnici. Je plný zajímavých otázek, úkolů, křížovek a her ze kterých můžete pedagogicky uplatnit.

SPN, a.s.: Demek, J. a kol.: Zeměpis 8 pro základní školy o Lidé a hospodářství

Tuto učebnici můžete pedagogicky využít při vysvětlování členění přemýšlení na jednotlivá přemýšlová odvětví. Součástí jsou i aktuální obrázky různých automobilových značek a

firem, které by měli fláci znát.

9. ro ník

eská republika-p írodní podmínky; eská republika-obyvateľstvo a sídla; eská republika-hospodá ství; Oblasti R; Místní region; Geografická exkurze na téma místní region

V 9. ro níku se budou fláci dozvídat nové informace o eské republice a jednotlivých krajích v R. U ívu geografie pr myslu bychom zde v novali t i vyu ovací hodiny v rámci tématu eská republika-hospodá ství. Záv rem -kolního roku je v T^{VP} naplánovaná geografická exkurze na téma místní region.

Fraus: And l, J.; Je ábek, M.; Kastner, J.; Pe-tová, J.: Zem pis pro 8. ro ník základní -koly a víceleté gymnázium (u ebnice a pracovní se-it)

K tématu hodiny eská republika-hospodá ství se hodí tato u ebnice. Jsou zde popsány surovinové zdroje na na-em území. Je zde i hodnotný text o zm nách struktury pr myslu po roce 1989.

Fraus: Kühnlová, H.: fiivot v na-em regionu pro základní -koly a víceletá gymnázia

Tato u ebnice se zabývá regionálním zem pisem. Její sou ástí je kapitola: Jak hospoda íme. Je to zásobárna projekt , otázek, a úkol , a pro jednotlivce, i pro skupinovou práci.

Fortuna: Hole ek, M. a kol.: eská republika - Zem pis pro 8. a 9. ro ník Z^{TM}a nífl-í ro níky víceletých gymnází

Tato u ebnice je dle na-eho kritického hodnocení pro fláky mén vhodná. Nicmén pro u itele na p ípravu není zcela bezp edm tná. Je zde 15 stran v novaných pr myslu od rozvoje pr myslu v eskoslovensku afl po sou asnost. Pedagog m fle vyuffít informace týkající se pr mysl energetiky a paliv, hutnického pr myslu, strojírenského pr myslu, chemického pr myslu, pr myslu stavebních hmot a spot ebního pr myslu.

Moby Dick: Kühnlová, H.: Zeměpis pro 9. ročník ZŠ Tady jsem doma

Tento materiál je obdobou učebnice od vydavatelství Fraus flivot v našem regionu. Je to soubor textů, kreseb, fotografií, otázek, úkolů a námětů pro nejrozličnější činnosti a rozhovory s kamarády. V kapitole hospodářství jsou úkoly a otázky k diskusi na rozličná témata týkající se těžby nerostných surovin, průmyslové výroby a dopravy.

Prodos: Vofenílek, V.:Szczyrba, Z.: Zeměpis 4 - Česká republika

V této učebnici je vypsány průmysl a suroviny, které se těží v jednotlivých krajích ČR.

SPN, a.s.:Demek, J. a kol.: Zeměpis 9 pro základní školy Česká republika (učebnice a pracovní sešit)

V kapitole hospodářství se auto i vztahují průmyslu dle kladně na 19 stranách.

6. Pracovní se-it

pracovní listy k hodině na téma:

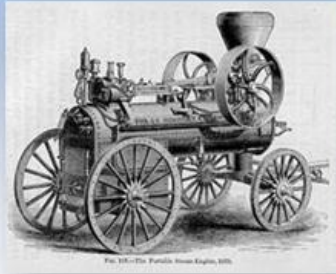
Světový průmysl

Děvčata a chlapci,

Dostávají se Vám do rukou pracovní listy, které jsou určeny na zopakování učiva Světový průmysl. Pokud jste dávali v hodině dobrý pozor, jistě budete znát na většinu otázek správnou odpověď. Dozvíte se ale i něco nového. Pokud se v některé otázce setkáte s něčím, o čem jste si s paní učitelkou nepovídali, nevadí. Podívejte se do atlasu, do učebnice, na internet nebo se zeptejte rodičů, či kamarádů. Jistě Vám rádi se „zapeklitou“ otázkou poradí.

Příjemnou zábavu při plnění úkolů

přeje autorka Šárka Martinů

Obr.1

Obr.2

1. V jakém státě začala velká průmyslová revoluce?

2. Co je to manufaktura? (zakroužkuj správnou odpověď)

- A) dílna, kde si dělníci rozdělovali práci na dílčí úkony
- B) továrna s průmyslovými stroji s minimem dělníků
- C) továrna, kde pracovali pouze ženy a děti

Obr.3

3. Jaký stroj se stal symbolem velké průmyslové revoluce?

4. Pospoj pomoci šipek vynálezce s jejich vynálezy.

James Watt	parník
Georg Stephenson	parostroj
Robert Fulton	parní lokomotiva

Obr.3

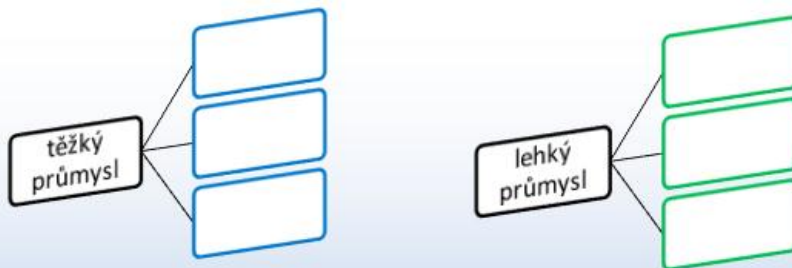
Obr. 4

5. Jakou pohonnou hmotu musel obsluhující dělník do parostroje, lokomotivy, či parníku přidávat, aby fungoval?

---

6. Přiřaď průmyslová odvětví k těžkému, nebo lehkému průmyslu a vepiš je do políček.

hutnictví, textilní průmysl, potravinářský průmysl, těžba surovin, výroba obuvi, strojírenství

7. Zakroužkuj tři státy, které patří mezi největší světové producenty černého uhlí.

Rusko, Německo, Kanada, USA, Bangladéš,
Česká republika, Indie, Čína, Francie, Zimbabwe

Obr. 5

8. Černé a hnědé uhlí se spaluje v elektrárnách (zaškrtni správnou odpověď)

- A) tepelných
- B) jaderných
- C) vodních

Obr. 6

9. Jak vznikla ropa? Popiš vlastními slovy.

---

10. Nejméně kvalitnímu hnědému uhlí se říká... (zakroužkuj správnou odpověď)

- A) hematit
- B) lignit
- C) chlorid

11. Zakroužkuj výrobky, které se vyrábí z ropy.

Obr.7

pet lahev

Obr.8

léky

Obr.9

keramika

Obr.10

benzin

Obr.11

plastová hračka

Obr.12

dřevěné hrábě

Obr.13

dlaždice

12. Jakým způsobem se ropa dostane na místo svého zpracování-k rafinériím?

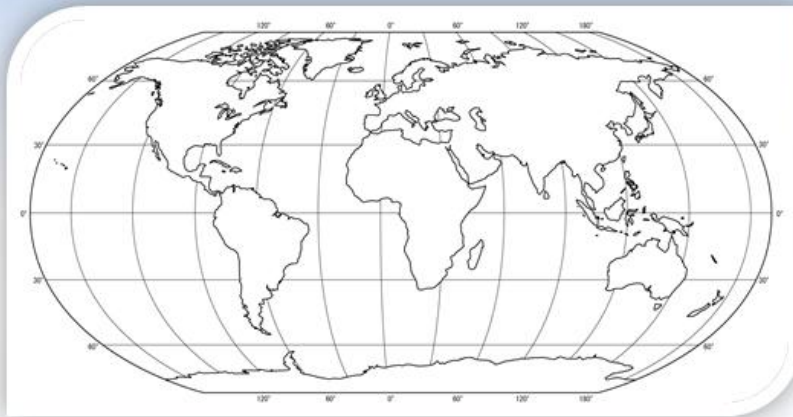
13. Zakroužkuj správná tvrzení.

Uran se získává z uranové rudy Uran se získává ze železné rudy.

Uran není radioaktivní kov. Uran je radioaktivní kov.

Uran se využívá v jaderných elektrárnách. Uran se využívá v tepelných elektrárnách.

14. Na této slepé mapě vyznač oblast, kde se těží nejvíce ropy na celém světě.

Obr. 14

15. Které státy patří do oblasti, kde se těží nejvíce ropy na celém světě?
Zakroužkuj je.

16. Záliv, kde se vytěží nejvíce ropy na celém světě
se nazývá (zakroužkuj správnou odpověď)

- A) Mexický
- B) Guinejský
- C) Perský

Obr.15

17. K nám do ČR vedou dva ropovody. Jeden z Ruska a druhý z Německa. Jak se jmenují?

---

18. Těžíme v České republice ropu? Věděl (a) bys kde?

- A) Klatovsko
- B) Ostravsko
- C) Hodonínsko

Obr. 16

19. Urči, zda jsou vyjmenované suroviny rudné, nebo chemické. Zapiš je do prázdných políček.

draselná sůl, železná ruda, měděná ruda, síra, bauxit, olověná ruda, fosfáty, sůl

rudné	<input type="text"/>	chemické	<input type="text"/>
	<input type="text"/>		<input type="text"/>
	<input type="text"/>		<input type="text"/>
	<input type="text"/>		<input type="text"/>

20. Fosfáty se používají k výrobě (zakroužkuj správnou odpověď)

- A) soli
- B) pracích prášků a hnojiv
- C) svíček

Obr. 17

21. Zlatokopové získávali zlato nejen dolováním, ale i pomocí tzv. pánve ve zlatonosných tocích. Jak se tomuto způsobu získávání zlata říká?

---

22. Co to byla a kde probíhala „zlatá horečka“?

---

23. Jaký ušlechtilý kov se vyrábí ze železa?

- A) platina
- B) měď
- C) ocel

Obr. 18

24. Podívej se do mapy Velké Británie. Odkud kam vedla první železnice na světě? (zaškrtni správnou odpověď)

- A) Darlington-Stockton
- B) Londýn-Portsmouth
- C) Glasgow-Darlington

Obr. 19

25. Jak se jmenoval vůdce Iráku, který v roce 1990 obsadil Kuvajt? (zakroužkuj správnou odpověď)

- A) Ussáma bin Ládín
- B) Saddám Husajn
- C) šejk Chalíf

Obr. 20

26. Na jak dlouho dobu má lidstvo zásobu ropy? (zaškrtni správnou odpověď)

- A) zásoby ropy jsou nevyčerpatelné
- B) cca. 500 let
- C) cca. 50 let

27. Organizace zemí vyvážejících ropu se nazývá.

- A) EU
- B) OSN
- C) OPEC

Obr. 21

28. Pospoj čarami státy a suroviny, které se v nich těží.

diamanty	Brazílie
ropa	JAR
železná ruda	Saudská Arábie
stříbro	USA
černé uhlí	Mexiko

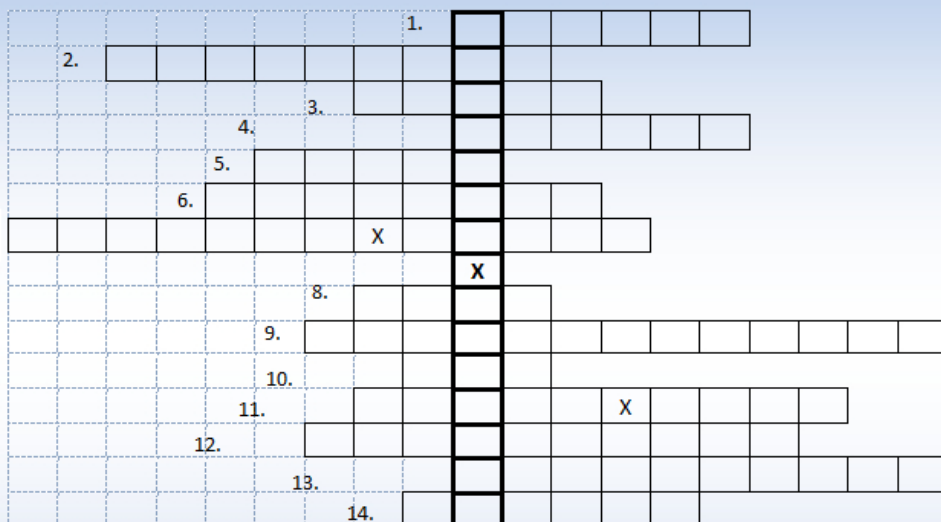
29. Nejtvrdším minerálem na světě je....

- A) křemen
- B) diamant
- C) slída

30. Jak se nazývá látka, která se vyrábí z mízy stromu kaučukovníku.

- A) polystyren
- B) molitan
- C) latex
- D) papír

31. Doplně křížovku

1. Jak se nazývá umělá, nebo přírodní nádrž, která slouží k získávání soli z vody?
2. Výrobní odvětví, které se zabývá zpracováním kovů.
3. Textilní průmysl se zabývá výrobou.....
4. Loď sloužící k přepravě ropy.
5. Drahý kov, který se získává dolováním, nebo rýžováním.
6. Zařízení, které slouží k přepravě plynu.
7. Oblast, kde se nachází největší ložiska ropy na světě.
8. Černé zlato
9. Průmysl, který se zabývá výrobou potravin.
10. Místo pod zemským povrchem, kde se těží nerostné suroviny.
11. Vyskytuje se často s ropou, nebo uhlím.
12. Výrobní obor, který zpracovává textové a obrazové předlohy.
13. Příjmení polské vědkyně, která se zabývala uranem.
14. Co se vyrábí z bauxitu?

Zdroje:

Obr. 1 osel.cz

Obr. 2 anglie-info.estranky.cz

Obr. 3 erbproduction.cz

Obr. 4 jugendtreff-checkout.de

Obr. 5 ua.all.biz

Obr. 6 pardubice.idnes.cz

Obr. 7 czechdesign.cz

Obr. 8 byznys.lidovky.cz

Obr. 9 zs5kveten.darkhelm.eu

Obr. 10 technet.idnes.cz

Obr. 11 ok-hracky.cz

Obr. 12 vltava2000.cz

Obr. 13 interier.hyperbydleni.cz

Obr. 14 mapasveta.info

Obr. 15 en.wikipedia.org

Obr. 16 damborice.cz

Obr. 17 chumpysclipart.com

Obr. 18 miluju-fyziku.wz.cz

Obr. 19 mapsofworld.com

Obr. 20 topnews.in

Obr. 21 komoropa.wbs.cz

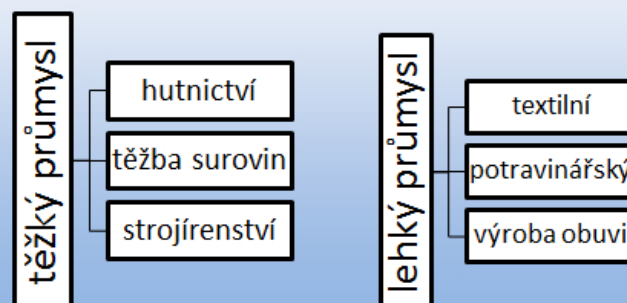
7. e-ní pracovního se-itu

Řešení:

- 1) ve velké Británii
- 2) A
- 3) parní stroj (parostroj)
- 4)

James Watt	parník
Georg Stephenson	parostroj
Robert Fulton	parní lokomotiva

- 5) Uhlí
- 6)

- 7) Rusko, Německo, Kanada, USA, Bangladéš, Česká republika, Indie, Čína, Francie, Zimbabwe
- 8) A
- 9) ropa vznikla napadáním přesliček a dalšího jiného organického materiálu na sebe
- 10) B

11)

Obr.7

Obr.8

Obr.9

Obr.10

Obr.11

Obr.12

Obr.13

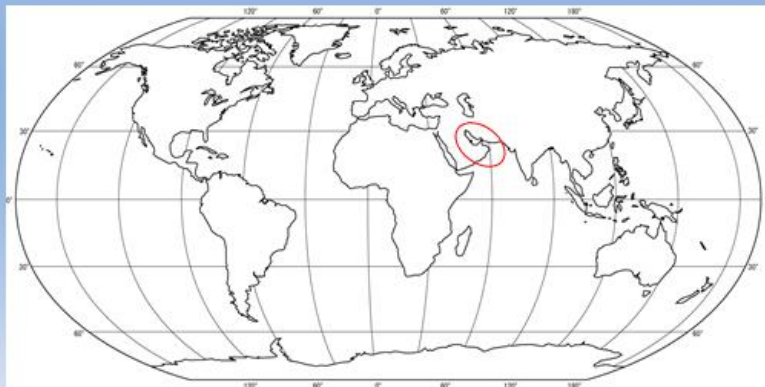
12) ropovody nebo tankery

13) Uran se získává z uranové rudy X Uran se získává ze železné rudy.

Uran není radioaktivní kov. X Uran je radioaktivní kov.

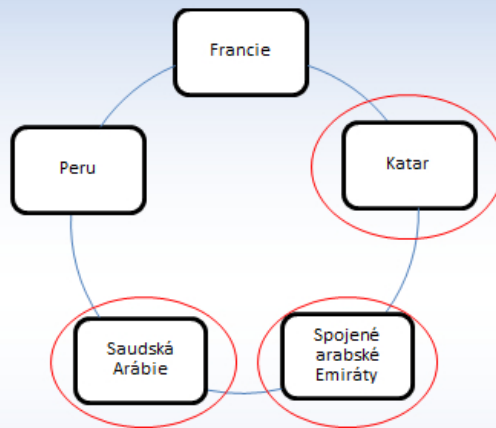
Uran se využívá v jaderných elektrárnách X Uran se využívá v tepelných elektrárnách.

14)

Obr. 14

15)

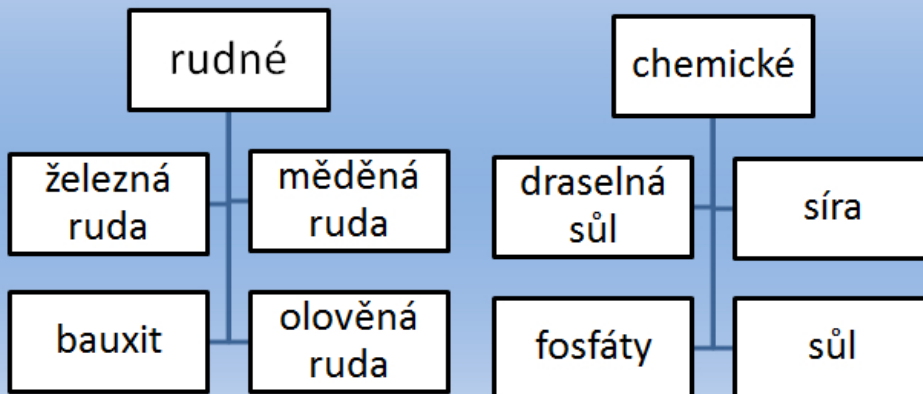

16)C

17) Družba a Ingolstadt

18) C

19)

20) B

21) rýžování

31)

1. salina

2. hutnictví

3. oděvů

4. tanker

5. zlato

6. plynovod

7. Střední východ

8. ropa

9. potravinářský

10. důl

11. zemní plyn

12. polygrafie

13. Skłodovská

14. hliník

8. Příručka pro učitele

Slide Nadpis: Světová průmysl

1. Výukový materiál pro Z^{TM}

Slide *Nadpis: Jak vše začalo?*

2. *Cíl: Vysvětlit fláček m co to byla průmyslová revoluce, popsat události, které této revoluci předcházely. Vysvětlit, co konkrétního průmyslová revoluce přinesla nového ve světě a u nás a jak se změnil život lidí.*

Slide Průmyslová revoluce započala ve Velké Británii díky vynálezu parostroje v dce Jamesem Watterem. Tento stroj přeměňuje tepelnou energii vodní páry na energii mechanickou. **Otázka: čím se parostroj pohání? Odpověď: uhlím, nebo koks.** Vznikla poptávka po uhlí, zvyšuje se těžba, rozvíjí se těžební průmysl. Uhlí ale bylo zapotřebí do továren nějak způsobem dopravit. Kosáká spíše uhlí na takové množství nákladu nestálo. Byla vynalezena parní lokomotiva, jejímž vynálezcem je George Stephenson. První železnice vznikla ve Velké Británii z města Stockton do Darlingtonu. Dalším významným vynálezem byla parní loď (parník), který představil svět američan Robert Fulton. Ze strany lidí přišel velký zájem o stroje všeho druhu: tkalcovské stavy, tiskácké stroje, apod. Tyto stroje dokázaly nahradit i několik zaměstnanců najednou. Dochází k rozvoji strojírenství. K rozvoji obchodu.

Slide *Nadpis: Změny ve způsobu života lidí*

5. Dívčí dělnice jako například krejčí nebo ševce vyřadila mnohaletou přípravu na dělnice. K obsluhování strojů ale nebylo zapotřebí kvalifikovaných dělníků. Stačilo jen krátké zaškolení, takže tuto práci mohly vykonávat ženy i děti. Děti místo toho, aby chodily do školy, musely pracovat. Rostla negramotnost. **Otázka: Co je to negramotnost? Odpověď: nevědomost, neschopnost číst, psát a počítat.** Byly stavěny speciální dělnické kolonie, kde bydleli dělníci.

Slide Průmyslová revoluce se z Velké Británie šířila dál. U nás vznikají cukrovary, pivovary, sklárny a porcelánky. **Otázka: Věděli byste jaká značka automobilu**

---

8. je zde na obrázku? Odpov : Laurin a Klement

Slide *Nadpis: Rozdělení průmyslu*

9. Průmysl rozdělujeme na těžký, který se označuje jako báňský, nebo hutní. Sem do tohoto odvětví patří těžba surovin, hutnictví- tedy výroba kovů, strojírenství a energetika. **Otázka: čím se zabývá strojírenství? Odpov : výrobou strojů.** Druhým průmyslovým odvětvím je průmysl lehký. Lehký průmysl vyrábí výrobky pro potřeby obyvatel. Patří sem například průmysl textilní, potravinářský, kovárenský, sklářský, výroba obuvi, nábytku, elektroniky, aj.

Slide Pojme si nejprve něco povědět o průmyslu těžkém. **Otázka: Pokuste se zamyslet nad tím, co vše by bez těžkého průmyslu nebylo? Odpov : elektřina, pohonné hmoty, veškeré výrobky z tvrdých surovin.** Těžký průmysl je pro nás velice důležitý.

Slide *Nadpis: Suroviny těžkého průmyslu*

11. Suroviny těžkého průmyslu dělíme na suroviny energetické, rudné, chemické a drahé kovy a diamanty .

Slide *Nadpis: černé uhlí*

12., 13. *Video-těžba černého uhlí v USA*

Otázka: Věděli byste někdo z vás, jak černé uhlí vzniká? Odpov : usazený organický materiál v prvohorách a druhohorách. Stromy a pesličky na sebe napadali, docházelo k jejich truchlivění a rozkladu za nepřítupu vzduchu. Postupně tak došlo k zuhelnatění vrstev.

Otázka: Kde jsou největší světové naleziště černého uhlí? Odpov : USA, Rusko a Čína.

Slide *Nadpis: Hnědé uhlí*

14. Hnědé uhlí je méně kvalitní než černé. Má nižší výhřevnost. Utvářelo se mnohem kratší dobu, než černé uhlí. **Otázka: Jak se získá nejméně kvalitnímu hnědému uhlí? Odpov : Lignit.** Hnědé uhlí se liší od toho černého tím

povrchovým způsobem. **Otázka: V d li byste, jaká nebezpečí hrozí horníkům, kteří pracují s černým uhlím v hlubinných dolech? Odpověď: zasypaní dolu, v t-í riziko karcinomu plic.**

Slide *Nadpis: Zpracování uhlí v tepelné elektrárně*

15. Tepelné elektrárny spalují fosilní palivo, především uhlí. Ale existují i elektrárny, které spalují ropu, i plyn. Díky vodě, zde vzniká pára, která je vedena do turbíny. Turbína vytváří elektrickou energii, která je pak dále rozváděná do elektrické sítě.

Slide *Nadpis: Uran*

16. Další energetickou surovinou je uran. Uran v určité podobě se získává z uranové rudy. Je to radioaktivní kov, který se využívá v jaderném průmyslu. Polská vědkyně Marie Curie Skłodowska z uranu izolovala nové prvky polonium a radium.

Slide *Nadpis: Ropa, proč je pro nás tak důležitá?*

17. **Otázka: Vyjmenujte alespoň pět věcí, které se vyrábí z ropy. Odpověď: léky, benzín, nafta, plasty, letecká nafta, hnojiva, pesticidy, výroba elektřiny. Ropa se získává z černého zlata. Vznikla rozpadem prehistorických zbytků rostlin a živočichů. Ty se vlivem tepla a tlaku proměnily v ropu.**

Slide *Nadpis: Světové zásoby ropy*

18. Ropa, stejně tak jako uhlí a ostatní nerostné suroviny patří mezi neobnovitelné zdroje. To znamená, že jí nelze těžit donekonečna. Zásoby ropy na naší planetě máme asi tak na 50 let. Na mapě vidíte, že nejvíce ropy se těží v oblasti Středního východu. **Otázka: Jaké státy byste v této oblasti našli? Odpověď: Katar, SAE, Saudská Arábie, Kuvajt, Jemen, Omán, Irák,..** Další významným producentem ropy jsou Rusko a USA.

Slide *Nadpis: Střední Východ*

19. Tyto státy našly ropu velice rychle zbohatly. Jsou to muslimské země. Na fotografiích vidíte Dubaj, hlavní město Spojených arabských emirátů a jeho slavné uměle vytvořené palmové ostrovy. **Otázka: V d li byste co je to OPEC?**

Odpov : Je to sdrufení stát exportujících ropu. Co znamená slovo export?

Odpov : vývoz. lenské zem OPEC kontrolují okolo 75 % ve-kerých sv tových ropných zásob. leny organizace OPEC jsou nap íklad státy: Irák, Írán, Katar, Kuvajt, SAE, Saudská Arábie, Libye, Venezuela, Alfírsko, atd.

Slide 20. **Otázka: Co vidíte na obrázku? Odpov :** ropná plo-ina. Ropa se t fíí jak ze dna mo í, tak i na pevnin díky hlubokým vrt m.

Slide 21. Ropa se získává pomocí vrt . Spolu s ropou se ásto nachází i zemní plyn, díky n mufl m fle ropa vytékat na zemský povrch i samovoln , jelikofl zaji- uje pot ebný tlak. Pokud je ho ale málo, je zapot ebí vyuffít pumpy.

Slide 22. *Nadpis: Jak se ropa dopravuje k rafinériím?*
Jak ufl jsme si vysv tili, ropa se získává ze zemského povrchu, nebo ze dna mo í pomocí vrt . Co s ní ale dál? Místu, kde se zpracovává se íká rafinérie. Ale nefl se do rafinérie dostane, musí ásto urazit i n kolik tisíc kilometr . Ropa se p epravuje speciáln upravenou lodí, které se íká tanker. A nebo se p epravuje trubkami-ropovody.

Slide 23. Na obrázcích vidíte rafinérii, tankery a ropovody.

Slide 24. *Nadpis: Jak se ropa dostane k nám do R?*
Ropa se k nám dostává ropovodem Druflba, který vede z Ruska a ropovodem Ingolstadt, která k nám sm uje z N mecka. (íká se mu také IKL) Ropovod Druflba je nejv t-í ropovod na sv t .

Slide 25. *Nadpis: Zemní plyn*
Zemní plyn se ásto vyskytuje s ropou, nebo erným uhlím. **Otázka: K emu zemní plyn vyuffíváme? Odpov :** va i e, topení, automobily na plyn. Zemní plyn se dostává na zemský povrch díky vzduchu, který je vhán n do do jednoho z vrt . Tento vzduch pak plyn vytla í druhým vrtem ven.

Slide *Nadpis: Suroviny rudné*

26. Druhým typem surovin jsou suroviny rudné. Příkladem může být felezná ruda, magnetitová ruda, nebo bauxit. Tyto suroviny jsou horninami, z nichž se získávají kovy, které se dále zpracovávají. **Otázka: V čem li byste, co se vyrábí z bauxitu?**
Odpověď : hliník. Felezo se taví ze felezné rudy ve velkých průmyslových pecích, které mohou být až 40m vysoké. Pece jsou vybudované ohnivzdornými cihlami a jsou zvenku chlazené proudící vodou. Po roztavení felezné rudy až na 1800 °C vytéká z pece surové felezo.

Slide *Nadpis: Suroviny chemické*

27. Tímto typem surovin jsou suroviny chemické. Jak již jejich název napovídá, využívají se v chemickém průmyslu. Příkladem může být kuchyňská sůl, draselná sůl, síra a nebo fosfáty. **Otázka: Jak se získává kuchyňská sůl? Odpověď : Bu**
dolováním a nebo vypařováním z mořské vody. K tomuto účelu slouží saliny. Jsou to umělé, nebo přirodní nádrže, kde se díky odpařování vody usazuje sůl. Fosfáty jsou nerostného původu, ale také původu živočišného v podobě zvířecího trusu. Z fosfátů se vyrábí hnojiva a prací prášky. Video- Ghana rýžování zlata a sírné doly v Indonésii

Slide *Nadpis: Zlato, drahé kovy a diamanty*

28. Zlato se nejvíce těží v Jihoafrické republice, Austrálii a USA. Získává se buď dolováním a nebo rýžováním pomocí rýžovací pánve. Za nejvýznamnější z masových migrací za zlatem se považuje tak zvaná zlatá horečka na Klondiku. Koncem 19. století bylo objeveno zlato v oblasti Klondiku v Kanadě. Díky velkému přílivu zlatokopů zde bylo založeno město Dawson city.

Slide *Nadpis: Problémy týkající se průmyslu*

29. S průmyslem, který je pro nás tak důležitý a bez něhož si uhlí ani nedokážeme představit, souvisí život je ale také spojeno mnoho problémů. **Otázka: V čem li byste jaké? Odpověď : Znečištění životního prostředí.** Velký problém nastane pokud dojde k havárii ropného tankeru a nebo pokud dojde k nečekané nehodě na ropné plošině viz. Video- zpráva-výbuch těžební vlny Deepwater. Ropa je vysoce hořlavá a plave na hladině. Vytváří souvislou skvrnu, která má katastrofální následky při postihu pobřeží. **Otázka: Co se stane se zvířaty, která**

---

jsou na poběží v době přechodu ropné skvrny? **Odpověď** : Ropa se jim nalepí na srst nebo do peřiny. Nemohou létat, hynou. Dalším velkým problémem je znečištění ovzduší. Při spalování méně kvalitního uhlí vznikají škodlivé látky, které jsou vypouštěny do ovzduší. **Otázka: Co jsou to emise? Odpověď** : jsou to znečišťující látky jako je smog, výfukové plyny, popílek, aj. Tepelné elektrárny a automobily znečišťují ovzduší nejvíce. Video-BBC news čina. **Otázka: Co je to Kjotský protokol? Odpověď** : Je to závazná dohoda států, která snižuje své emise.

Slide *Nadpis: Lehký prmysl*

30., 31.

V úvodu jsme si říkali, že prmysl dříve na těžký a lehký. Pojme si říci je to pár slov k prmyslu lehkému. **Otázka: Jaká prmyslová odvětví patří?** **Odpověď** : například potravinářský, textilní, oděvní, kožedělný, zpracování dřeva, výroba celulozy a papíru, polygrafie, atd. Polygrafie je výrobní obor, který zpracovává a tiskem mnohdy jakékoliv obrazové předlohy. Patří sem například tisk novin.

9. Závěr

Za nejlépe zpracované učebnice považuje autorka této diplomové práce sadu učebnic od vydavatelství Nová škola. Učivo geografie přemyslu je zde v porovnání s ostatními sadami učebnic zpracováno velmi kvalitně a přehledně. Na druhé pozici se dle autorčina subjektivního pohledu umístily učebnice od vydavatelství SPN a.s. Těto místo zaujaly učebnice od vydavatelství Fraus. Tvorba učebnic je velmi zodpovědná práce. Autoři tímto způsobem předávají nejen nové informace, ale podávají v žákově obraz našeho světa. Předávají mu informace, které evokují nějaké myšlenky, pocity a dojmy. Žáci získávají určitou představu o naší planetě Zemi, o spojení člověka s přírodou, o procesech probíhajících na Zemi apod. I přesto, žijeme v 21. století, v období nebyvalého pokroku v vědě a technice, nedokážeme si představit, že by tyto učebnice, mohl být zcela nahrazeny jinými interaktivními materiály. Učebnice spolu s atlasy, audiovizuálním materiálem, metodickými příručkami, pracovními sešity a samozřejmě dalšími jinými materiály by mohl vytvořit pedagogovu základnu informací, která umožní učerům zohlednit zaměření školy a třídy. A zároveň by mohl sloužit žákům jako vhodný učební materiál. Učitelé mají možnost podílet se na výběru učebnic, ze kterých se budou žáci na jejich škole vzdělávat. Z tohoto důvodu je jejich velice odpovědným úkolem umět tyto učebnice mezi sebou navzájem porovnat a vyhodnotit, která z nich je nejlepší a pro dané žáky nejvhodnější.

Za velmi vhodný materiál ve výuce považuje autorka i pracovní sešity, i chcete-li, pracovní listy. Sama je vyvíjí velmi často. Vytváří si je sama a nebo se nechává inspirovat kolegy, kteří své práce sdílí na www.rvp.cz. Během zkoušení dostanou ostatní žáci tyto pracovní listy za úkol vyplnit. Zopakují si tím látku z minulé hodiny a neruší žáky, kteří jsou zkoušení. Motivace získání malé jedničky za správné zpracování tohoto listu je pro ně vždy dostatečná. Pracovní sešit na téma Světový přemysl byl žákům rozdán po dvou hodinách hodinách na toto téma. Z důvodu časové tísně tento pracovní sešit žáci zpracovávali doma. Po jeho vypracování a odevzdání jsme si žáky o tomto pracovním sešitu povídali. Byli ptáni, co se jim na pracovním sešitu líbilo a co by naopak změnili. Odpovídali, že by se jim líbilo, kdyby pracovní sešit obsahoval více obrázků a kdyby byl vytištěný barevně. Převodní verze bohužel vytištěná barevně nebyla, jelikož to školní rozpočet nedovoluje. Některé žáci nepochopili znění otázky 12. Proto byla tato otázka následně reformulována. U otázky číslo 11. měli žáci při zadávání dotazy na vytištěné obrázky, nevěděli, zda u prvního obrázku myslíme vodu v plastové lahvi a nebo pouze samotnou plastovou lahev. Keramické zvonky

byly při černobílém tisku –patrně rozeznatelné a poslední obrázek dlaždic, na které fláci identifikovali jako linoleum. Z tohoto důvodu bylo do druhé, opravené, verze pracovního sešitu přidány k těmto obrázkům i popisky. Na které obrázky byly nahrazeny jinými, lépe identifikovatelnými. V neposlední řadě byl pracovní sešit doplněn o obrázky úplně nové. Jako nejčastější otázku považovali fláci poslední úkol – křížovku. Přiznali se, že potřebovali poradit od rodičů, nebo sourozenců. Více jak polovina fláků vyhledávala při vyplňování internet. Méně jak jedna polovina se radila s rodiči, kamarády, či sourozenci. Vyplňování je bavilo, ale svěřili se, že úkol bylo hodně, zabralo jim to hodně času. Musíme ale objektivně přiznat, že děti byly nadšené z toho, že tento pracovní sešit pro ně tvořila paní učitelka osobně. Z tohoto důvodu se obávala, že nebudou chtít sdílet jejich opravdové dojmy po jeho vyplnění, aby ji neklamaly. Nicméně se paní učitelce povedlo s nimi o pracovním sešitě diskutovat, jejich návrhy zhodnotit a posléze pracovní sešit předat tak, aby byl šetrně na míru přizpůsoben pro její fláky.

10. Zdroje

- apek, V., 1974-1975.** Metodická analýza vyučovacích celků v dějepise, Společenské vědy ve Znojmě, 7.
- Dvořáková, S., 2010.** Výuka biogeografie a ochrany životního prostředí na základní škole, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 134 s.
- Grác, J., 1978.** Psychológia samoučenia. Obzor, Bratislava
- Chlup, O., 1936.** Pedagogika: úvod do studia. Nové školy, Brno, 288 s.
- Kohoutová, D., 2010.** Metodika výuky vlastivědy místního regionu na příkladu folklorních oblastí České republiky, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 56 s. + přílohy
- Komenský, J. A., 1657.** Velká didaktika
- Martinková, V., 2002.** K tendencím vývoje českých učebnic na přelomu 21. století. APV, Praha
- Nevětilová, M., 2010.** Vybrané komponenty vyučovacích učebnic českého a anglického jazyka se zaměřením na 2. stupeň ZŠ, Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, katedra českého jazyka a literatury, 133 s.
- Prokeš, J., 2005.** Komparace učebnic výpočetní techniky pro základní školu, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra informatiky, 61 s.
- Průcha, J., 1984.** Hodnocení obtížnosti učebnic. Výzkumný ústav odborného školství, Praha
- Průcha, J., 1998.** Učebnice: Teorie a analýzy edukačního média. Paido, Brno, 148 s.
- Průcha, J., 1985.** Výzkum a teorie školní učebnice, SPN, Praha
- Průcha, J., 2009.** Moderní pedagogika. Portál, Praha, 488 s.
- Skalková, J., 1999.** Obecná didaktika. Grada, Praha, 292 s.
- Tollingerová, D., 1973.** Metody programování. Pedagogická fakulta, Hradec Králové
- Valenta, M., 1997.** Koncepce a tvorba učebnic. UPPF, Olomouc, 64 s.

Poufilité u ebnice:

- ervený, P. a kol.**, Zem pis 6 pro základní -koly a víceletá gymnázia, Fraus
- Dvo ák, J., Kohoutová, A., Taibr, P.**, Zem pis pro 7. ro ník základní -koly a víceleté gymnázium (u ebnice a pracovní se-it), Fraus
- And l, J., Je ábek, M., Kastner, J., Pe-tová, J.**, Zem pis pro 8. ro ník základní -koly a víceleté gymnázium (u ebnice a pracovní se-it), Fraus
- Marada, M. a kol.**, Zem pis pro 9. ro ník základní -koly a víceleté gymnázium, Fraus
- Kühnllová, H.**, 2007. fiivot v na-em regionu pro základní -koly a víceletá gymnázia. Fraus, Plze , 64 s.
- Hole ek, M. a kol.:** eská republika - Zem pis pro 8. a 9. ro ník Z^{TM} a níí-í ro níky víceletých gymnází, Fortuna
- Baar, V.:** Politická mapa dne-ního sv ta - Zem pis pro 8. a 9. ro ník Z^{TM}, Fortuna, Praha, 104 s.
- Baar, V.:** Zem pis Ameriky, Asie a Evropy - pracovní se-it; vydání 1., Fortuna
- Lorenc, P.:** Zem pis pro 6. ro ník Z^{TM} fiivá planeta, Moby Dick
- Lorenc, P.:** Zem pis pro 6. a 7. ro ník Z^{TM} Daleké sv tadíly a oceány, Moby Dick
- Lorenc, P.:** Zem pis pro 7. ro ník Z^{TM} Nejv t-í sv tadíl na Zemi, Moby Dick
- Lorenc, P.:** Zem pis pro 8. ro ník Z^{TM} Lidé na fiivé planet , Moby Dick
- Lorenc, P.:** Zem pis pro 9. ro ník Z^{TM} eská republika, Moby Dick, eský T -ín. 192 s.
- Kühnllová; H.:** Zem pis pro 9. ro ník Z^{TM} Tady jsem doma, Moby Dick
- Novák, S. ; Tefl, V.; Trna, J.; Weinhöfer, M.:** Zem pis 6, 1. díl ó Vstupte na planetu Zemi, Nová -kola, Brno, 66 s.
- Hübellová, D. ; Novák, S.; Weinhöfer, M.:** Zem pis 6, 2. díl ó P írodní obraz Zem , Nová -kola, Brno, 84 s.
- Chalupa, P.; Kolečka, J. ; Svato ová, H.:** Zem pis 7 ó Putování po sv tadílech (1. a 2. díl), Nová -kola, Brno
- Borecký, D.; Novák, S. ; Chalupa, P.:** Zem pis 8 ó eská republika, Nová -kola, Brno, 95 s.
- Hübellová, D.; Chalupa, P.:** Zem pis 8 ó Evropa, Nová -kola, Brno, 94 s.
- Chalupa, P.; Hübellová, D.:** Zem pis 9 ó Lidé a hospodá ství, Nová -kola, Brno, 126 s.

ervinka, P. ;Tampír, V.: Přírodní prostředí Země, Nakladatelství české geografické společnosti

Holeček, M.; Janský, B.; Tlach, B.: Zeměpis sv. 1, Nakladatelství české geografické společnosti

Holeček, M. a kol.: Zeměpis sv. 2 (Amerika, Asie), Nakladatelství české geografické společnosti

Jeábek, M. ; Vilímek,V.: Zeměpis sv. 3 (Evropa), Nakladatelství české geografické společnosti

Kastner, J. a kol.: Zeměpis naší vlasti, Nakladatelství české geografické společnosti

Valenta, V. ; Herink, J. a kol.: Současný svět, Nakladatelství české geografické společnosti

ezníková, D. : Současný svět (pracovní sešit), Nakladatelství české geografické společnosti

Vofenílek,V.;Demek,J.: Zeměpis 1 - Planeta Země, Globus a mapa, Přírodní slovníky a oblasti Země (učebnice a pracovní sešit - flákovská/ústecká verze), Prodos

Vofenílek,V.;Demek,J.: Zeměpis 2 - Zeměpis oceánů a světadílů (1) (učebnice a pracovní sešit - flákovská/ústecká verze), Prodos, Olomouc, 58 s.

Vofenílek,V.;Fůkal,M.;Mahrová,M.: Zeměpis 3 - Zeměpis oceánů a světadílů (2) (učebnice a pracovní sešit - flákovská/ústecká verze), Prodos, Olomouc, 134 s.

Vofenílek,V.;Szczyrba,Z.: Zeměpis 4 - Česká republika (učebnice a pracovní sešit - flákovská/ústecká verze), Prodos, Olomouc, 109 s.

Vofenílek,V.;Fůkal,M.;Nováček,P.;Szczyrba,Z.: Zeměpis 5 - Hospodářství a společnost (učebnice a pracovní sešit - flákovská/ústecká verze), Prodos, Olomouc, 79 s.

Novák, S. ; Demek, J.: Planeta Země se představuje, SPL-práce, Most, 79 s.

Demek, J. : Mimoevropské světadíly - Zeměpis pro základní školy, SPL-práce, Úvaly, 131 s.

Chalupa, P. : Světový oceán, Evropa - Zeměpis pro 7. ročník obecné školy, SPL-práce

Demek,J.;Horník, S. a kol.: Zem pis I pro základní školy - Planeta Zem (učebnice a pracovní sešit) ,SPN, Praha, 120 s.

Demek,J.;Mališ,I.: Zem pis pro 7. ročník základní školy - Zem pis sv tādíl (učebnice a pracovní sešit), SPN,

Demek,J. a kol.: Zem pis 8 pro základní školy ó Lidé a hospodá ství (učebnice a pracovní sešit), SPN, Praha, 87 s.

Demek,J. a kol.: Zem pis 9 pro základní školy ó eská republika (učebnice a pracovní sešit);

Internetové zdroje:

www.msmt.cz

www.rvp.cz

www.ped.muni.cz/weduresearch/publikace/0012.pdf

www.wikipedia.org